

Europeiska
arbetsmiljöbyrån

**Arbetarskyddets
ekonomiska effekter
i Europeiska unionens
medlemsstater**

**Europeiska
arbetsmiljöbyrån**

Arbetarskyddets ekonomiska effekter i Europeiska unionens medlemsstater

Medlemmar av den tematiska nätverksgruppen för nationella prioriteringar och program

Belgien: Luc van Hamme
Danmark: Jens Jensen
Tyskland: Ulrich Riese och Karl Kuhn
Grekland: Matina Pissimissi
Spanien: Margarita Lezcano Núñez och Teófilo Serrano Beltrán
Frankrike: Françoise Murillo
Irland: Sylvia Wood
Italien: Maria Castriotta och Rita Bisegna
Luxemburg: Robert Klopp
Nederländerna: Rob Triemstra och Virginia Hoel
Österrike: Ernst Piller
Portugal: António Fonseca
Finland: Lars-Mikael Bjurström
Sverige: Bertil Remaeus och Elisabet Delang
Förenade kungariket: Jeanie Cruickshank

Ordförande: Hans-Horst Konkolewsky
Projektledare: Martin den Held
Projektassistenter: Dagmar Radler och Usua Uribe
NIA-TNO i Nederländerna bidrog till arbetet

INNEHÅLL

	Sida
Sammanfattning	7
1. Inledning	11
Del 1. Överväganden avseende kostnader för och nyttoeffekter av arbetarskyddsåtgärder	
2. Aktualiteten av kostnader och nyttoeffekter	14
3. Kostnadsnyttoanalyserns inverkan på beslutsfattandet	16
4. Målen med kostnadsnyttoanalyser	18
Del 2. Arbetsskyddspolitikens ekonomiska effekter	
5. Metoder och innehåll	26
6. Kostnader för arbetsrelaterad sjukdom och arbetsolyckor	28
7. Instrument som företag kan använda för att beräkna kostnader och nyttoeffekter	32
Del 3. Användning av finansiella incitament	
8. Subventioner	38
9. Ekonomiska sanktioner som ett led i upprätthållandet av lagstiftningen	42
10. Incitament inom ramen för socialförsäkringssystem	46
11. Val av entreprenörer på grundval av arbetarskyddskriterier	52
Del 4. Europeisk nivå	
12. Initiativ på europeisk nivå	56
Del 5. Slutsatser	62
Bilagor	
Bilaga I Definitioner	66
Bilaga II Förkortningar	68

SAMMANFATTNING

Inledning

I denna rapport om arbetarskyddets ekonomiska effekter i Europeiska unionens medlemsstater sammanfattas det andra större informationsprojektet som har genomförts för arbetsmiljöbyråns räkning sedan denna inledde sin verksamhet i september 1996. Syftet med projektet har varit att ge en överblick över hur ekonomiska faktorer spelar in i utformningen av arbetarskyddspolitiken i medlemsstaterna.

Resultaten av detta projekt visar att beräkningen av kostnader för och nyttoeffekter av arbetarskyddsåtgärder har blivit en viktig fråga i de flesta av Europeiska unionens medlemsstater som får allt större uppmärksamhet. Samtidigt måste det också påpekas att de flesta medlemsstater understryker betydelsen av etiska aspekter när det gäller utformningen av arbetarskyddspolitiken.

Överväganden avseende kostnader för och nyttoeffekter av arbetarskyddsåtgärder

I vissa medlemsstater ingår en beräkning av de ekonomiska effekterna i det normala informationsunderlag som beaktas i den politiska

beslutsprocessen. Hur ekonomiska beräkningar påverkar beslutsfattandet varierar emellertid mellan medlemsstaterna. När man försöker uppnå samförstånd med arbetsmarknadens parter påverkar kostnadsnyttoanalyser i allmänhet de lösningar som antas, även om flera medlemsstater gör klart att kostnadsnyttoanalyser inte är den viktigaste faktorn i beslutsfattandet. Ändå verkar den klarhet som ekonomiska beräkningar ger göra det lättare att uppnå genomförbara kompromisser. Denna metod fungerar som en kvalitetskontroll där en åtgärds effektivitet beaktas systematiskt.

Arbetarskyddspolitikens ekonomiska effekter

För att få fram information om effekterna av olika åtgärder (t.ex. införandet av nya eller anpassningen av befintliga bestämmelser) är det i många medlemsstater vanligt att man gör en beräkning innan bestämmelserna införs (förhandsberäkning). I vissa medlemsstater görs sådana förhandsberäkningar av effekterna rutinmässigt, och ibland är de till och med obligatoriska. Hur omfattande beräkningarna är varierar från land till land och kan även variera beroende på åtgärdens karaktär och hur allvarligt problemet är. Beräkningar av andra åtgärder, t.ex. kampanjer, görs i mycket mindre omfattning.

Åtgärder kan också utvärderas i efterhand (efterhandsberäkningar). Syftet med efterhands-

beräkningar kan vara att pröva åtgärdens effektivitet och verkningsgrad. Resultaten av en kostnadsnyttoanalys som gjorts i efterhand kan användas för att justera den berörda åtgärden. I allmänhet är det bestämmelser som utvärderas. Få länder utvärderar andra typer av åtgärder på detta sätt.

Vid förhandsberäkningar, och även i samband med efterhandsberäkningar, är det svårt att uppskatta nyttoeffekterna. Ett problem är att de nyttoeffekter som uppstår till följd av förebyggande åtgärder kanske blir synliga först efter en lång tid. I allmänhet kan man säga att det på grund av bristen på tillförlitliga uppgifter och svårigheterna att isolera relevanta faktorer är svårt att göra sådana här beräkningar.

Utöver ovan nämnda metoder kan man också mäta hur medlemsstaternas befintliga arbetarskyddssystem fungerar. Detta kan t.ex. göras med hjälp av indikatorer på ekonomisk effektivitet.

Trots att denna möjlighet finns måste man dra slutsatsen att den här typen av beräkning hittills inte har ägnats särskilt stor uppmärksamhet. I de flesta medlemsstater finns det inte några instrument för att uppskatta arbetarskyddssystemens effektivitet.

För att beräkna de ekonomiska effekterna av arbetarskyddsåtgärder är det nödvändigt att specificera de grundläggande begreppen

kostnader och nyttoeffekter. Normalt görs en tydlig åtskillnad mellan kostnaderna för att genomföra arbetarskyddsåtgärderna (kostnader för förebyggande åtgärder) och nyttoeffekterna efter genomförandet. Sättet att beräkna kostnader och nyttoeffekter varierar från land till land och kan också variera beroende på åtgärdens karaktär. En vanlig kategori vid beräkningar av nyttoeffekterna är undvikna kostnader för sjukdom. Minskade kostnader för hälsovård och rehabilitering beräknas i mindre omfattning. På det hela taget finns det inte särskilt stor erfarenhet av att kvantifiera effekterna på produktivitet och produktkvalitet.

I de flesta medlemsstater redovisar staten eller privata sjukförsäkringsorganisationer årligen statistik över arbetsolyckor och negativa hälsoeffekter. Normalt finns det även statistik över antalet förlorade arbetsdagar och antal sjukpensioner som tilldelats till följd av dessa arbetsolyckor och hälsorisker. I vissa medlemsstater kan även annan information finnas tillgänglig. Även om det är mycket sannolikt att denna statistik inte fullständigt redogör för samtliga kostnader för arbetsrelaterad sjukdom används den ofta som underlag för beräkningar av kostnaderna för arbetsrelaterad sjukdom som procentuell andel av bruttonationalprodukten.

Vissa medlemsstater har själva beräknat kostnaderna för arbetsrelaterad sjukdom som procentuell andel av bruttonationalprodukten. De

procentsatser som har redovisats ligger på mellan 2,6 och 3,8 %. Inom ramen för detta projekt har uppskattningar gjorts för de andra medlemsstaterna. Uppskattningarna grundas på de totala inrapporterade uppgifterna om kostnader och statistik. Procentsatserna varierade i dessa fall från 0,4 till 4 %. När det gäller dessa procentsatser måste det understrykas att jämförelser och benchmarking mellan medlemsstaterna inte är möjligt vid denna tidpunkt till följd av skillnaderna i beräkningsmetod.

För enskilda företag är det viktigare att veta om specifika investeringar i arbetarskyddsåtgärder kommer att minska deras kostnader. De flesta medlemsstater har eller håller på att utveckla instrument som kan hjälpa företag med dessa beräkningar. De instrument som används är ofta framtagna med stöd av nationella myndigheter eller med hjälp av försäkringskassor.

Ett särskilt problem har fastställts föreligga när det gäller små och medelstora företag. Dessa företag saknar för det mesta de ekonomiska resurser och personalresurser som krävs för att tillämpa dessa metoder på rätt sätt. Större företag har ofta tillräckliga resurser för att själva utveckla dessa metoder eller tillräckliga medel för att anlita privata konsultbyråer som utvecklar dessa metoder åt dem.

Slutligen måste man dra slutsatsen att det inte finns några kvantitativa uppgifter i medlems-

staterna om i vilken omfattning dessa instrument, som beräknar effekterna av risker och arbetarskyddsåtgärder, utnyttjas.

Användning av finansiella incitament

Finansiella incitament kan också tillämpas direkt för att främja förebyggande insatser. Följande tre huvudkategorier av finansiella åtgärder kan särskiljas:

- Subventioner.
- Viten och böter för att säkerställa efterlevnad.
- Incitament inom ramen för socialförsäkringssystem.

Subventioner till enskilda företag kan utnyttjas för att sänka arbetsgivarnas kostnader för investeringar i förebyggande arbetarskyddsåtgärder, och därigenom främja utveckling, försäljning eller inköp och tillämpning av dessa åtgärder. Av undersökningen framgår att det i många medlemsstater skapas finansiella incitament genom sänkningar av kostnader för tekniskt stöd eller upprättande av subventionsprogram. Hittills har beskattningsåtgärder inte utnyttjats i särskilt stor utsträckning. På det hela taget finns det emellertid i de flesta medlemsstater positiva incitament för att främja utveckling, försäljning eller inköp av produkter, produktions-

metoder, arbetsorganisation, maskiner etc. som är lämpliga ur säkerhets- och hälsosynpunkt.

Det framgår också tydligt att effekterna av dessa finansiella incitament endast utvärderas i ett fåtal medlemsstater. Vad gäller subventionsordningarnas framtid tycks det föreligga olika trender i Europa. I vissa medlemsstater är subventionsordningar hårt belastade medan man i andra inför nya åtgärder.

Ett annat slags finansiellt incitament för att förmå företag att vidta arbetarskyddsåtgärder inbegriper viten (som fastställs av domstolar) och böter (som fastställs av inspektörer) som ett led i upprätthållandet av lagstiftningen. Medlemsstaterna förfogar över väl utvecklade system för fastställande av viten och böter för enskilda företag. Trots detta verkar viten utnyttjas i ganska liten utsträckning. Det främsta syftet med upprätthållandet är att se till att företagen iakttar lagstiftningen.

Vissa medlemsstater har uppgett att vitesbeloppen är alltför låga för att ha en avskräckande effekt och har vidtagit åtgärder för att höja dem. Dessutom verkar det finnas ett ökat intresse för att myndigheterna själva skall fastställa böter istället för, eller förutom, att åtal väcks mot överträdelse.

Försäkringssystem kan – oavsett om de förvaltas av offentliga myndigheter, arbetsmarknadens parter eller privata organisationer – spela en viktig roll för

att förbättra arbetarskyddet eftersom det finns ett direkt intresse inom dessa system av att minska antalet arbetssjukdomar och arbetsolyckor. Arbetsskadeförsäkring är ofta obligatoriskt enligt lag. Detta innebär inte nödvändigtvis att arbetsskadeförsäkring ingår i ett nationellt socialförsäkringssystem. I vissa medlemsstater ansvarar privata försäkringsbolag för dessa försäkringar, under offentlig tillsyn (halvstatligt system).

Försäkringspremierna ger möjlighet att skapa finansiella incitament för att främja förebyggande åtgärder hos företag. I de flesta av Europeiska unionens medlemsstater finns finansiella incitament i det obligatoriska socialförsäkringssystemet. Medlemsstaterna har rapporterat om en rad olika incitament. Det vanligaste incitamentet är en differentiering av försäkringspremierna för arbetsolyckor och arbetssjukdomar. I allmänhet förutser medlemsstaterna inte några större förändringar när det gäller antalet eller typen av sådana incitament, även om det verkar finnas en tendens mot en större differentiering av försäkringspremierna.

Arbetsskadeförsäkringar finns inte bara inom ramen för de obligatoriska socialförsäkringssystemen utan ibland också inom ramen för frivilliga privata försäkringssystem. Även här är det vanligaste instrumentet en differentiering av försäkringspremierna. De privata försäkringssystemens utrymme för att förbättra hälsan och

säkerheten genom finansiella incitament är emellertid begränsat. Särskilt för små och medelstora företag beror försäkringskostnaderna på erfarenheterna av försäkringskrav inom sektorn som helhet snarare än på en beräkning av hur effektiva de enskilda företagen är i hälso- och säkerhetshänseende.

Ett relativt nytt och annorlunda sätt att främja arbetarskydd hos företag innebär att de offentliga organisationerna – i egenskap av upphandlande enheter – väljer entreprenörer eller leverantörer av produkter, varor och tjänster på grundval av deras insatser när det gäller arbetarskydd. Denna praxis är ibland något formalistisk. En offentlig organisation kan till exempel kräva att en entreprenör uppfyller arbetarskyddsbestämmelserna i lagen eller så kan det vara förbjudet att sluta avtal med företag som har befunnits skyldiga till överträdelser av arbetarskyddsbestämmelser. Offentliga organisationer kan till och med kräva arbetarskyddsstandarder som går utöver de miniminivåer som fastställs i bestämmelser eller kräva att särskilda initiativ tas för att bidra till det praktiska genomförandet av arbetarskyddsbestämmelser på arbetsplatsen (t.ex. utbildningsprogram eller kampanjer).

Initiativ på europeisk nivå

Den sista fråga som behandlas i denna undersökning gäller det faktum att

medlemsstaterna tillfrågades vilka initiativ som skulle kunna tas på europeisk nivå när det gäller de ekonomiska aspekterna av arbetarskydd. Flera medlemsstater såg särskilt ett behov av ett informationsutbyte om de metoder som används för att beräkna kostnaderna för och nyttoeffekterna av åtgärder som vidtas av nationella myndigheter. I fråga om metodutveckling på nationell nivå anser många medlemsstater att det behövs en metod som gör det möjligt att beräkna effekterna av tillämpningen av EU-direktiv med hjälp av gemensamma faktorer som möjliggör jämförelser.

Flera länder föreslår en utveckling av metoder eller instrument som kan användas på företagsnivå. Vissa har understrukt betydelsen av förenklade modeller för kostnadsnyttoanalyser som även kan användas av små och medelstora företag i deras dagliga verksamhet.

Spridningen av information om finansiella incitament stöds av de flesta medlemsstater. Vissa medlemsstater föreslår ytterligare forskning och spridning av empiriska bevis för försäkringsbaserade incitamentsystems effektivitet.

1

INLEDNING

En av Europeiska arbetsmiljöbyråns huvudsakliga uppgifter är att stödja utbytet av information mellan medlemsstaterna i Europeiska unionen. Ett viktigt verktyg i detta sammanhang är anordnandet av informationsprojekt om särskilda frågor. I denna rapport om arbetarskyddets ekonomiska effekter sammanfattas det andra större informationsprojektet som har genomförts för arbetsmiljöbyråns räkning sedan denna inledde sin verksamhet i september 1996.

Rapporten grundas på svaren i ett frågeformulär som togs fram i samarbete med företrädare för alla medlemsstater i Europeiska unionen och som därefter besvarades av alla medlemsstater. I dessa svar tas även hänsyn till åsikter från arbetsmarknadens parter och andra organisationer. Medlemsstaternas fullständiga svar återfinns på arbetsmiljöbyråns webbplats.

Syftet med detta projekt har varit att ge en överblick över hur ekonomiska faktorer spelar in i utformningen av arbetarskyddspolitikerna i medlemsstaterna. Denna rapport kommer också att tjäna som underlag för valet av ytterligare verksamhet inom detta område.

Beräkningar av arbetarskyddsåtgärders kostnader och nyttoeffekter är en fråga som har fått stor uppmärksamhet under de senaste åren. En stor internationell konferens om detta organiserades

1997 under Nederländernas ordförandeskap i Europeiska unionen. Den rådgivande kommittén för arbetarskyddsfrågor i Luxemburg tog dessutom itu med en näraliggande fråga då den inrättade en särskild arbetsgrupp om "socioekonomisk bedömning av arbetarskyddslagstiftning" i syfte att upprätta en rapport till kommittén i Luxemburg. Dessutom uppmärksammades det planerade Shape-projektet, som finansieras av Europeiska kommissionen, för att undvika att åtgärderna överlappar varandra.

I detta projekt från arbetsmiljöbyrån och dess nätverk har hänsyn tagits till resultaten av konferensen och den rådgivande kommitténs arbete, men avsikten har samtidigt av flera skäl varit att utvidga diskussionen. För det första bör det erkännas att en förbättring av arbetarskyddet inte bara är en teknisk fråga om kostnader och nyttoeffekter. Kostnader och nyttoeffekter kan endast bidra till att främja en diskussion om vilka åtgärder som är att föredra. För det andra finns det många andra ekonomiska frågor som är viktiga för arbetarskydd, t.ex. betydelsen av finansiella incitament (subventioner och ekonomiska sanktioner) och den potentiella roll som nationella eller andra försäkringsorganisationer kan spela.

Syftet med detta projekt är att tillhandahålla information om hur ekonomiska faktorer spelar in i utformningen av arbetarskyddspolitikerna på nationell nivå. Dessa faktorer kan vara ganska olika. I denna rapport uppmärksammas särskilt följande:

- Nuvarande överväganden avseende kostnader för och nyttoeffekter av arbetarskyddsåtgärder och frågor som t.ex. vilken vikt medlemsstaterna fäster vid kostnader och nyttoeffekter och hur kostnadsnyttoanalyser påverkar utformningen av politiken. I rapporten görs en ingående granskning av den faktiska användningen av denna typ av analys vid utformningen av arbetarskyddspolitikerna (i vilken omfattning kostnadsnyttoanalyser görs före respektive efter vidtagandet av åtgärder).
- För det andra diskuteras innehållet (dvs. elementen) i kostnadsnyttoanalyser. Dessutom ger rapporten en överblick över nationell praxis när det gäller att beräkna arbetarskyddets ekonomiska effekter, särskilt av kostnaderna för arbetsrelaterade hälsorisker. Rapporten syftar också till att ge information om i vilken omfattning kostnadsnyttoanalyser används på företagsnivå.
- För det tredje ger rapporten en överblick över tillämpningen av andra finansiella incitament, t.ex. subventioner, ekonomiska sanktioner i samband med upprätthållandet av lagstiftning och incitament inom försäkringssystemet. Den ger också exempel på olika förfaranden i medlemsstaterna genom vilka entreprenörer väljs ut på grundval av deras resultat när det gäller arbetarskydd.
- Rapporten innehåller slutligen en sammanfattning av medlemsstaternas förslag på frågor som kan behandlas på europeisk nivå.

Del 1. **ÖVERVÄGANDEN AVSEENDE KOSTNADER FÖR OCH
NYTTOEFFEKTER AV ARBETARSKYDDSÅTGÄRDER**

2. AKTUALITETEN AV KOSTNADER OCH NYTTOEFFEKTER

Förbättringen av arbetarskyddet har en lång tradition i Europa. Åtgärder på nationell och europeisk nivå har lett till en relativt hög skyddsnivå för arbetstagare. Ekonomiska aspekter avseende nya åtgärder beaktas i allmänhet på ett eller annat sätt, även om det oftast sker indirekt.

För närvarande finns det ett stort intresse för beräkningar av kostnader för och nyttoeffekter av arbetarskyddsåtgärder. Många medlemsstater har uppgett att de ekonomiska effekterna idag är en nyckelfråga. I andra ökar intresset för kostnadsnyttoanalyser. Få länder har uppgett att detta varken är en viktig fråga eller en fråga som ökar i betydelse.

Vissa länder försöker öka den allmänna medvetenheten om nyttoeffekterna av arbetarskydd, t.ex. genom kampanjer avsedda att för företag betona betydelsen av en god arbetsmiljö (Förenade kungariket). Information om kostnader och nyttoeffekter håller på att spridas i flera länder. Det framhålls att arbetsgivare är intresserade av instrument för beräkningar av kostnader och nyttoeffekter på företagsnivå. I vissa länder (Finland, Nederländerna) uppmuntras detta intresse av de nationella myndigheterna som

stöder utvecklingen av instrument för beräkningar av kostnader och nyttoeffekter på företagsnivå.

Detta ökade intresse är inte överraskande eftersom investeringar i arbetarskyddsåtgärder förutsätter en omfördelning av ekonomiska och mänskliga resurser på företagsnivå samt på nationell och internationell nivå. Hänsyn till kostnadseffektiviteten är därför viktiga. En komplicerande faktor är att nyttoeffekterna av dessa åtgärder, både för det enskilda företaget och för samhället i stort, inte alltid märks omedelbart.

I diskussioner om åtgärder med arbetsmarknadens parter kommer frågan om kostnader och nyttoeffekter ofta upp. Det är särskilt de förväntade höga kostnaderna och effekterna för små och medelstora företag som diskuteras.

Trots att kostnadsnyttoanalyser i allmänhet anses viktiga i de flesta länder i Europeiska unionen, understryks också betydelsen av etiska aspekter. Det är inte alltid nödvändigt att förvänta sig att den ekonomiska vinsten av åtgärderna skall överstiga de faktiska kostnaderna, eftersom samhällsriskerna i vissa fall kan vara så stora att åtgärder måste vidtas.

Är beräkningen av kostnader för och nyttoeffekter av arbetarskyddsåtgärder en viktig fråga i dagsläget? Vilka är förväntningarna för framtiden?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det är en nyckelfråga som kommer att få politisk betydelse i framtiden. ➤ De ekonomiska resurserna är knappa vilket innebär att det behövs bevis på att åtgärderna är kostnadseffektiva. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns två typer av kostnadsstatistik som är av intresse: Samhällets totala kostnader för sjukdom och de kostnader som nya bestämmelser medför för företagen. ➤ Företagens kostnader till följd av ändringarna av arbetsmiljölagen har diskuterats i media. ➤ Intresset från arbetsmarknadens parter förväntas ligga kvar på samma nivå. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Intresset ökar och inriktas på arbetsmiljöns inverkan på den nationella ekonomin. ➤ Arbetarskyddsmyndigheten uppmanar till diskussion genom att utveckla modeller som skall användas av företag. ➤ De ekonomiska effekterna av fysiskt välmående och ergonomi har lett till en diskussion om arbetarskydd. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det kommer sannolikt att fortsätta att vara en aktuell fråga. ➤ Kostnadsnyttoanalyser av lagstiftning görs rutinmässigt. ➤ Mellan 15 och 35 analyser görs varje år. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Frågan håller gradvis på att bli viktigare på nationell nivå. ➤ Kostnadsnyttoanalyser anses viktiga för att uppmuntra arbetsmarknadens parter och företag att förbättra arbetarskyddet. Analyserna leder till att alla kostnader och nyttoeffekter synliggörs.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kostnadsnyttoberäkningar är viktiga. ➤ I framtiden förväntas resultaten av kostnadsnyttoanalyser i allt större utsträckning motivera arbetsgivare att förbättra arbetsmiljön. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Arbetarskydd har först på senare tid blivit en fråga av mer allmänt intresse där uppmärksamheten är inriktad på rättsliga och etiska frågor. ➤ Ökad uppmärksamhet från arbetsgivarnas sida om betydelsen av korrekta kostnadsnyttoanalyser av arbetarskyddsfrågor. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Frågan blir viktigare. ➤ Forskning har finansierats som avslöjar effekterna av EU:s förordningar på små och medelstora företag (som dominerar i Italien). 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns ett ökande intresse för beräkningar av kostnaderna (inte nyttoeffekterna) för arbetarskyddsåtgärder. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kostnadsnyttoberäkningar blir allt viktigare. Denna tendens förväntas fortsätta (t.ex. forskning, spridning av information). ➤ De är viktiga i två hänseenden: ➤ Hänsyn till kostnader och nyttoeffekter kan uppmuntra företag att förbättra arbetarskyddet. ➤ nförandet av marknadselement skulle kunna främja syftet att begränsa detaljerade bestämmelser eftersom arbetsgivarnas intresse skulle öka.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det är inte en uttalad prioritering. ➤ I allmänhet tas inte särskilt stor hänsyn till nyttoeffekterna. ➤ De förväntade höga kostnaderna för små och medelstora företag tas ofta upp i den politiska debatten. ➤ Betydelsen av kostnadsberäkningar ökar. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Beräkningar av kostnaderna är viktiga eftersom de belastar både socialförsäkringssystemet och företagen. Detta är något som kan påverka konkurrenskraften. ➤ Idiskussionerna tas inte vederbörlig hänsyn till nyttoeffekterna. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Frågan drar inte till sig allmänhetens intresse. Rättsliga och etiska argument dominerar. ➤ Från arbetsgivarnas sida finns det ett betydande intresse av instrument för ekonomiska beräkningar. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns ett ökat intresse från arbetarskyddsstyrelsens sida att informera allmänheten om nyttoeffekterna av att förbättra arbetarskyddet med hjälp av kostnadsnyttoanalyser. ➤ Arbetsgivare är intresserade av beräkningsmodeller när det gäller kostnader och nyttoeffekter. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Beräkningen av kostnader och nyttoeffekter är en viktig fråga. ➤ Bevisen för de ekonomiska fördelarna med arbetarskyddsåtgärder kommer att bli allt viktigare för både enskilda företag och den nationella ekonomin.

3

KOSTNADSNYTTOANALYSERS INVERKAN PÅ BESLUTSFATTANDET

Som framgår av kapitel 2 finns det ett ökat intresse för kostnadsnyttoanalyser. En annan intressant fråga är om kostnadsnyttoanalyser har någon faktiskt inverkan på beslut om nya åtgärder, och i så fall hur. Betydelsen av beräkningar av de ekonomiska effekterna kan endast uppskattas i den mån de påverkar politiska beslut.

Vid initiativ till ny lagstiftning eller ändring av befintlig lagstiftning i medlemsstaterna tas normalt hänsyn till de synpunkter som inkommer från berörda parter. Ekonomiska beräkningar ingår ofta på ett eller annat sätt i diskussionerna med arbetsmarknadens parter om nya initiativ.

I vissa medlemsstater (Danmark, Förenade kungariket) ingår en beräkning av de ekonomiska effekterna i det normala informationsunderlag som beaktas i den politiska beslutsprocessen. Hur ekonomiska beräkningar påverkar beslutsfattandet varierar emellertid mellan medlemsstaterna. När man försöker uppnå samförstånd med arbetsmarknadens parter påverkar kostnadsnyttoanalyser i allmänhet de lösningar som antas (Spanien, Danmark).

Flera medlemsstater gör emellertid klart att kostnadsnyttoanalyser inte är den viktigaste faktorn

i beslutsfattandet. Ändå verkar den klarhet som ekonomiska beräkningar ger göra det lättare att uppnå genomförbara kompromisser (Danmark). Metoden för att beräkna kostnader och nyttoeffekter fungerar som en kvalitetskontroll där effektiviteten beaktas.

I vissa medlemsstater är det specifika syftet med beräkningar av de ekonomiska effekterna att förbättra lagstiftningens effektivitet och att säkerställa att inga onödiga ytterligare ekonomiska bördor skapas (Nederländerna). Genom att använda en beräkningsmetod kan den socioekonomiska balansen förbättras, eftersom ekonomiska konsekvenser beaktas systematiskt.

Hittills har man antagit att kostnadsnyttoanalyser endast påverkar beslutsfattandet om en formaliserad metod används. Effekterna på beslutsfattandet kan emellertid bli avsevärda även om det inte finns några formaliserade metoder (Frankrike).

De flesta medlemsstater anser dessutom att kostnadsnyttoanalyser kommer att fortsätta vara ett viktigt inslag vid utformningen av politiken och att de t.o.m. kan bli ännu viktigare.

Slutsatsen blir att ekonomiska argument i de flesta medlemsstater på ett eller annat sätt spelar en stor roll i diskussionen om nya initiativ när det gäller arbetarskyddsåtgärder/lagstiftning. Kostnadsnyttoanalysernas funktion vid utarbetandet av ny

lagstiftning är ofta att "finslipa" de slutliga lagförslagen. Det kan emellertid också påpekas att det inte finns något som tyder på att införandet av bestämmelser enbart sker på grundval av ekonomiska argument.

I vilken omfattning påverkar resultaten av kostnadsnyttoanalyser det slutliga beslutet att införa lagstiftning eller andra initiativ? Kommer deras betydelse sannolikt att öka i framtiden?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Kostnadsnyttoanalyser är inte en grundläggande faktor i beslutsfattandet, utan etiska överväganden och allmänhetens medvetenhet prioriteras. ➔ Kostnadsnyttoanalyser syftar till att förmå arbetsgivare att bedriva arbetarskyddspolicy utan att det försämrar deras konkurrenskraft. De riktas också till politiska beslutsfattare för att visa att förebyggande åtgärder utgör en investering 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Kostnaderna för industrin är viktiga i det politiska beslutsfattandet. ➔ Påståenden om att kostnaderna är orimliga måste specificeras, vilket gör det lättare att nå en kompromiss med arbetsmarknadens parter. ➔ Förfarandet utgör en kvalitetskontroll av förslag. ➔ Inga förändringar förväntas i framtiden. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Analysernas betydelse och kvalitet beror på beslutsfattarnas behov i varje enskilt fall. ➔ I bästa fall har analyser en inverkan under utformningen av förslag. Förslag diskuteras ofta med arbetsmarknadens parter då hänsyn tas till ekonomiska faktorer. Separata kostnadsnyttoanalyser har inte nödvändigtvis någon betydelse. ➔ Betydelsen av kostnadsnyttoanalyser kommer förmodligen att öka. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Kostnadsnyttoanalysen ingår i det informationsunderlag som beaktas vid beslut om lagförslag. ➔ Ingen ändring förväntas 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Även om de inte är formaliserade spelar analyser av de ekonomiska effekterna en stor roll. Man prioriterar emellertid också mänskliga och sociala aspekter. ➔ Samråd med arbetsmarknadens parter vid vilka de framför sina synpunkter om mänskliga, sociala och ekonomiska effekter är obligatoriska. ➔ En beräkning av de ekonomiska effekterna kommer förmodligen att utvecklas.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ De påverkar inte beslut om att införa lagstiftning eller inte, men har i många fall en väsentlig inverkan på beslutet när det gäller hur omfattande eller sträng en viss förordning eller ett annat initiativ blir. ➔ I framtiden förväntas de ha en större inverkan. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Kostnadsnyttoanalyser ingår för närvarande inte formellt i beslutsprocessen även om de ekonomiska effekterna av åtgärder har en viss inverkan på utformningen av politiken. ➔ Det förväntas att det kommer att bli nödvändigt att tillämpa större analytisk noggrannhet inom detta område. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Kostnads- nyttoanalyser av arbetarskyddsåtgärder blir allt viktigare. Behovet av kostnadsnyttoanalyser uppmärksammades nyligen i det italienska parlamentet. ➔ Arbetsmarknads- och hälsoministerierna har som mål att fastställa enhetliga kriterier för att rationalisera utnyttjandet av offentliga medel. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Kostnadsnyttoanalyser har mycket liten effekt på beslutsfattandet under utformningen av politiken. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Resultaten av kostnadsnyttoanalyser kan påverka beslutsfattandet, särskilt om de medger att mer systematisk hänsyn tas till ekonomiska konsekvenser och leder till en bättre socioekonomisk balans. ➔ Kostnadsnyttoanalyser kommer att bli viktigare i framtiden.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Till följd av budgetsituationen förväntas ett restriktivt förhållningssätt gentemot åtgärder som ytterligare belastar statsbudgeten. ➔ Kostnadsberäkningar kommer att bli viktigare. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Utarbetandet av arbetarskyddsbestämmelser diskuteras av regeringen och arbetsmarknadens parter. Ekonomiska och sociala aspekter beaktas. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ När man försöker uppnå samförstånd med arbetsmarknadens parter påverkar analyser ofta de lösningar som antas. ➔ När det gäller arbetarskydd förväntas ekonomiska kriterier inte få någon avgörande betydelse. ➔ Det finns ett intresse av att förbättra lagstiftningens kvalitet, bl.a. genom beräkningar av de ekonomiska effekterna. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Kostnaderna påverkar besluten i viss utsträckning. ➔ I framtiden kommer förmodligen betydelsen av kostnader och nyttoeffekter att öka. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Resultaten har en inverkan såtillvida som bestämmelser i nya arbetarskyddslag formuleras så att man uppnår flexibilitet och kostnadseffektivitet i företagen och samtidigt som det säkerställer att arbetarskyddsbestämmelserna är mycket effektiva från arbetslagarnas sida.

MÅLEN MED KOSTNADSNYTTOANALYSER

Som framgår av kapitel 2 och kapitel 3 blir ekonomiska aspekter allt viktigare vid vidtagandet av åtgärder för att förbättra arbetarskyddet. Dessa aspekter gäller ofta införandet av ändringar i lagstiftningen. I detta kapitel behandlas de olika typerna av kostnadsnyttoanalyser. Följande typer av analyser kan identifieras:

- Beräkningar som görs innan arbetarskyddsåtgärder vidtas.
- Beräkningar som görs efter det att arbetarskyddsåtgärder har vidtagits.
- Indikatorer på arbetarskyddssystemens ekonomiska effektivitet.

4.1 Förhandsberäkningar av kostnader och nyttoeffekter

För att få fram information om effekterna av olika åtgärder (t.ex. ny eller ändrad lagstiftning) är det i många medlemsstater vanligt att man gör en beräkning innan lagstiftningen införs (förhandsberäkning).

I vissa medlemsstater (Förenade kungariket, Danmark) görs sådana förhandsberäkningar av effekterna rutinmässigt, och ibland är de till och

med obligatoriska. Ekonomiska aspekter kan spela in. I flera länder deltar arbetsmarknadens parter som ett led i förfarandet. Kostnader och nyttoeffekter kan vara föremål för samråd.

I vilken utsträckning det görs en beräkning avseende vissa typer av ny lagstiftning varierar mellan medlemsstaterna. I Danmark görs t.ex. ingen beräkning av genomförandet av EU-direktiv, vilket emellertid är fallet i andra medlemsstater. I allmänhet görs beräkningar av andra åtgärder, t.ex. kampanjer, i mycket mindre omfattning.

Hur omfattande beräkningarna är varierar från land till land och kan även variera beroende på åtgärdens karaktär och hur allvarligt problemet är.

Beräkningar av de ekonomiska effekterna av ny arbetarskyddslagstiftning eller nya arbetarskyddsinitiativ kan genomföras på nationell nivå, sektornivå och företagsnivå. I de flesta medlemsstater koncentrerar man sig på kostnader och nyttoeffekter på nationell nivå. I dessa fall beräknas kostnaderna för myndigheterna eller den nationella ekonomin. I vissa medlemsstater (Finland, Förenade kungariket) görs en uppdelning på ekonomiska sektorer eller industrisektorer. Konsekvenserna för enskilda företag beräknas endast i särskilda fall i vissa länder. I andra medlemsstater ingår emellertid effekterna för små och medelstora företag uttryckligen i förfarandet för förhandsberäkningar (Tyskland, Finland, Förenade kungariket).

Beräknar nationella arbetarskyddsmyndigheter kostnaderna för och nyttoeffekterna av åtgärder innan de vidtas? Görs detta rutinmässigt? Förväntas några ändringar i framtiden?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Inga beräkningar av kostnader och nyttoeffekter föregår åtgärder som vidtas av den tekniska eller medicinska inspektionsmyndigheten. ➤ När kostnader måste beräknas ligger tonvikten på arbetsgivare och den berörda sektorn. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ En beräkning av de socioekonomiska kostnaderna har varit obligatoriskt sedan 1981. ➤ Riktlinjer och kampanjer beräknas inte rutinmässigt. Inga beräkningar görs i fråga om EU:s direktiv. ➤ Beräkningar genomförs i samarbete med arbetsmarknadens parter. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ För ny lagstiftning ingår beräkningar som en del av förslagsprocessen. Ekonomiska effekter av kampanjer beräknas inte rutinmässigt. ➤ Beräkningarna avser den nationella ekonomin och statens finanser, men sektoriella beräkningar eller företagsberäkningar skall ofta beaktas. ➤ Målet är att lägga större vikt vid kostnadsnyttoanalyser. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kostnadsnyttoanalys görs rutinmässigt vid utarbetandet av lagstiftning. ➤ Beräkningar gäller samhället som helhet men innehåller alltid separata uppgifter om kostnaderna för industrin och kan specificeras, t.ex. sektorsvis. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Beräkningar av effekterna av nya bestämmelser är nu obligatoriskt på nationell nivå, så långt detta är möjligt, undantaget bestämmelser med mindre effekter. ➤ Beräkningar är svåra att genomföra. ➤ För att ta reda på målgruppers behov görs beräkningar av kampanjer i förväg. Ekonomiska aspekter ingår i detta.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ekonomiska konsekvenser för statsbudgeten måste alltid beräknas vid införandet av ny lagstiftning. ➤ Andra kostnadsnyttoanalyser beräknas normalt under debatterna i SYAE. ➤ Kostnader för icke-rättsliga åtgärder (kampanjer, publikationer, utbildning etc.) beräknas normalt inte. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det görs inga förhandsberäkningar. ➤ Det förväntas att kostnadsnyttoanalyser kommer att bli ett allt vanligare verktyg allteftersom metoderna på detta område utvecklas i framtiden. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det görs inga förhandsberäkningar. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det görs inga förhandsberäkningar. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ny och ändrad lagstiftning beräknas i enlighet med obligatoriska förfaranden. Omfattande beräkningar genomförs emellertid endast om höga kostnader förväntas. ➤ Förhandsberäkningar avseende arbetarskyddslagstiftning har gjorts två gånger, på nationell nivå och sektornivå.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Beräkningar av de ekonomiska effekterna på den federala budgeten och de regionala myndigheternas budgetar är obligatoriska. ➤ Kostnaderna för den privata sektorn till följd av arbetarskyddsbestämmelser beräknas inte. ➤ Inga förändringar förväntas. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Beräkningar görs inte rutinmässigt utan beror på ändamålen. ➤ Förutsägbara nyttoeffekter ingår normalt. ➤ Beräkningar görs av kostnaderna för myndigheten. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ I fråga om föreskrifter med laga kraft måste ekonomiska effekter beräknas med hjälp av en checklista. ➤ Arbetarskyddsåtgärder vidtas enligt ett förfarande under vilket kostnader diskuteras. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Beräkningar har under lång tid utförts rutinmässigt (i enlighet med lagen). ➤ Kostnadsberäkningar görs på nationell nivå. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Nödvändighet och verkningsgrad beräknas med hjälp av en förteckning som inbegriper kostnader och nyttoeffekter, särskilt för små och medelstora företag. ➤ Kostnadseffekterna av lagstiftning måste dokumenteras eftersom de påverkar både myndigheter och företag. ➤ Det finns inget rutinförfarande för beräkning av kostnader för och nyttoeffekter av arbetarskyddsåtgärder. ➤ Metoder håller på att utvecklas.

4.2 Efterhandsberäkningar av kostnader och nyttoeffekter

Medlemsstaterna tillfrågades huruvida ekonomiska beräkningar görs efter genomförandet av åtgärder. Syftet med efterhandsberäkningar kan vara att – på grundval av resultaten av beräkningen – se hur effektiv åtgärden är. I allmänhet görs beräkningar avseende lagstiftning. Bara ett fåtal länder gör sådana beräkningar i fråga om andra typer av åtgärder (kampanjer, Danmark). Resultaten av en kostnadsnyttoanalys som gjorts i efterhand kan användas för att justera den berörda åtgärden.

I vissa medlemsstater (Frankrike, Belgien, Nederländerna) kontrolleras hur effektiva arbetarskyddsföreskrifter är med hjälp av uppgifter från yrkesinspektioner, men indikatorerna gäller snarare effekterna på hälsa och säkerhet än de ekonomiska följderna.

I vissa andra medlemsstater görs beräkningar endast under särskilda omständigheter eller i försökssammanhang (Spanien, Finland, Tyskland). I Förenade kungariket görs efterhandsanalyser i fråga om alla viktigare bestämmelser.

Precis som i samband med förhandsberäkningar är det även här svårt att beräkna nyttoeffekterna. Ett problem med efterhandsberäkningar är att positiva ekonomiska resultat ofta blir synliga först efter en viss tid. I allmänhet kan man säga att det på grund av bristen på uppgifter är svårt att göra sådana här

beräkningar. Detta utgör ett hinder för kontroll av resultaten av en åtgärd mot de ursprungliga beräkningarna.

På det hela taget kan man dra slutsatsen att en verklig jämförelse mellan en åtgärds mål och resultat endast görs rutinmässigt i ett land (Förenade kungariket).

Vad beträffar framtiden verkar de flesta länder inte ha några planer på att rutinmässigt genomföra efterhandsberäkningar.

Beräknar nationella arbetarskyddsmyndigheter kostnaderna för och nyttoeffekterna av åtgärder i efterhand? Görs detta rutinmässigt? Förväntas några ändringar i framtiden?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> Yrkesinspektionen noterar vad som görs för att genomföra åtgärder. När det gäller kontroller av säkerhetskrav övervakas personalkostnaden. Metoderna tillämpas på nationell och sektoriell nivå samt på företagsnivå. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> Efterhandsberäkningar görs inte rutinmässigt, men några beräkningar av nyttoeffekterna gjordes på 1980-talet. Beräkningar görs för kampanjer, men tonvikten ligger mestadels på efterlevnad eller exponering. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> Normalt görs inga beräkningar i efterhand. Det finns inga rutiner eller planer för efterhandsberäkningar. Har gjorts en gång, kan komma att öka i framtiden. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> Beräkningar görs för alla väsentliga bestämmelser för att se om de uppfyller sina syften och för att ha uppsikt över oförutsedda problem. Vid beräkningarna ser man också till de faktiska kostnaderna och nyttoeffekterna i jämförelse med de förväntade, även om det endast går att göra grova jämförelser. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> Till följd av svårigheter förknippade med mätningar och icke-ekonomiska mål i fråga om arbetarskyddsåtgärder görs endast ett fåtal efterhandsberäkningar. Även om det inte finns någon tillgänglig modell tillhandahåller yrkesinspektionen kvantitativ och kvalitativ information. Statistik över arbetsolyckor ger information om makro-ekonomiska effekter.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> Inga beräkningar görs rutinmässigt. Reaktioner från ledamöter av SYAE efter genomförandet av en åtgärd kan betraktas som en indirekt bedömning av den. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> Inga utvärderingar görs i efterhand. Kostnadsnyttoanalyser förväntas bli ett allt vanligare verktyg allteftersom metoder utvecklas inom detta område i framtiden. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> Inga beräkningar görs i efterhand. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> Hittills har inga efterhandsberäkningar gjorts. År 1998 planeras analyser av 4 exempel. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> Insamling av uppgifter om investeringskostnader för arbetarskyddsåtgärder har gjorts två gånger som en försöksverksamhet.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> Inga beräkningar görs efter det att åtgärderna införts. Ingen förändring förväntas. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> Normalt tas en jämförelse fram mellan målen och de faktiska resultaten. Vid beräkningar beaktas statistik (på nationell och sektoriell nivå samt på företagsnivå), personalstyrka och deltagande av arbetsmarknadens parter. Arbetsmarknadens parter deltar i beräkningar. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> Inga rutinmässiga efterhandsberäkningar görs, vissa försöksberäkningar har gjorts. Förhoppningen är att en metod för beräkningar på nationell och sektoriell nivå kommer att bli tillgänglig. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> Beräkningar i efterhand görs inte regelbundet. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> Efterhandsberäkningar görs endast i enskilda fall, beräkningar av ekonomiska följder görs normalt inte.

4.3 Mätning av de nationella arbetarskyddssystemens ekonomiska effektivitet

Hittills har uppmärksamheten riktats mot olika typer av beräkningar av lagstiftning och andra åtgärder. Utöver dessa metoder kan man också mäta hur medlemsstaternas befintliga arbetarskyddssystem fungerar, t.ex. med hjälp av indikatorer på ekonomisk effektivitet. Medlemsstaterna ombads tillhandahålla information om befintliga instrument.

Vissa medlemsstater uppgav att kvantitativa och kvalitativa uppgifter som samlas in av yrkesinspektionen eller ingår i statistik över arbetsolyckor och arbetsjukdomar kan ge information om makroekonomiska konsekvenser (Luxemburg, Finland, Grekland, Danmark).

En indikator som används i Nederländerna är förhållandet mellan kostnader för förebyggande åtgärder och kostnader för korrigerering (dvs. kostnader för arbetsolyckor och arbetsrelaterad sjukdom).

En särskild uppsättning indikatorer på effektivitet och en metod för att mäta dessa indikatorer håller på att tas fram i Tyskland. Denna metod utgår från en bred bas och sätter t.ex. antalet hälsoproblem i relation till storleken på produktionen.

Rent allmänt kan man dra slutsatsen att den här typen av utvärdering hittills inte har ägnats särskilt stor uppmärksamhet i Europeiska unionens medlemsstater och att det i de flesta medlemsstater inte finns några instrument för att mäta arbetarskyddssystemens effektivitet.

Fråga

Finns det några instrument för att mäta den ekonomiska effektiviteten av nationella arbetarskyddssystem? I vilken omfattning står de i relation till de ekonomiska resultaten?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga instrument. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga instrument. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga instrument, men slutsatser om åtgärdernas effektivitet kan dras från olycks- och hälsostatistik och från enkäter. ↳ Kalkyler när det gäller myndigheters interna effektivitet håller på att utvecklas. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Beräkningar av kostnader för olyckor och ohälsa kan anses vara en indirekt indikator. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga särskilda instrument, men slutsatser om åtgärdernas effektivitet kan dras från olycks- och hälsostatistik.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga instrument. ↳ Vägledande uppgifter hämtas från rapporter från yrkesinspektionerna. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga instrument. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga instrument. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga instrument. ↳ Vägledande uppgifter hämtas från olycks- och sjukdomsstatistik. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Förhållandet mellan kostnader för förebyggande och kostnader för korrigerande kan betraktas som en indikator på effektivitet på nationell nivå. Ett försök har gjorts att beräkna detta förhållande. Det finns emellertid inte tillräckligt med uppgifter för att göra en tillförlitlig uppskattning av detta förhållande. ↳ Inför framtiden är det viktigt att förbättra beräkningarnas tillförlitlighet.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga instrument. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga instrument. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Om effektivitet definieras som förhållandet mellan kostnader och nyttoeffekter har ännu inga beräkningar gjorts. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Försök görs att beräkna myndigheternas effektivitet. ↳ Det finns ett årligt krav på arbetarskyddsstyrelsen att rapportera både effekter och produktivitet till regeringen. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Vissa instrument för att mäta makroekonomisk och mikroekonomisk effektivitet har utvecklats. ↳ Metoderna utgår från en bred bas med indikatorer för t.ex. antalet hälsoproblem per produktionsenhet.

Del 2. **ARBETARSKYDDSPOLITIKENS EKONOMISKA EFFEKTER**

5 METODER OCH INNEHÅLL

Det finns metoder som kan användas för att göra systematiska kostnadsnyttoanalyser, både på förhand och i efterhand. I en minoritet av medlemsstaterna finns särskilda/formaliserade metoder för att beräkna de ekonomiska effekterna av nya åtgärder. Vilken metod som tillämpas beror på problemets karaktär och potentiella ekonomiska effekter. Trots att det inte finns särskilda/formaliserade metoder i en majoritet av medlemsstaterna uppger många av dem att det nuvarande förfarandet att utarbeta en politik ofta inbegriper ett strukturerat tillvägagångssätt, t.ex. användning av en checklista, en förteckning eller samrådsförfaranden.

Medlemsstaterna ombads att uppge vilka särskilda faktorer som ingår i eventuella metoder för att beräkna kostnaderna för och nyttoeffekterna av förebyggande arbetarskyddsåtgärder. Frågan rörde särskilt huruvida hänsyn tas till sociala och andra aspekter, t.ex. förbättrad produktkvalitet och ökad konkurrenskraft.

Vid beräkningar av de ekonomiska effekterna av åtgärder är det nödvändigt att skilja mellan kostnader och nyttoeffekter. Normalt görs en tydlig åtskillnad mellan kostnaderna för att genomföra arbetarskyddsåtgärder (kostnader för förebyggande) och nyttoeffekterna efter genomförandet. Nyttoeffekterna kan inbegripa många faktorer. Sättet att beräkna kostnader för åtgärder varierar från land till land och kan också variera beroende på åtgärdens karaktär. Följande

aspekter ingår t.ex. normalt i kostnader för förebyggande åtgärder:

- Investeringar i teknik och produktionsutrustning (av arbetsgivarna).
- Kostnader för externa tjänster.
- Kostnader för ytterligare arbetstid.
- Extra utgifter per arbetstagare (t.ex. för extra medicinsk tillsyn).

Det är mycket svårt att beräkna nyttoeffekterna. Vissa medlemsstater beräknar nyttoeffekterna av undvikna kostnader för sjukdom (Spanien, Luxemburg, Nederländerna). I praktiken inbegriper nyttoeffekterna främst lägre kostnader för sjukfrånvaro. I vissa länder beräknas också de minskade kostnaderna för sjukvård och rehabilitering. I Förenade kungariket ingår monetära värden för sorg och lidande (indirekt).

På det hela taget finns det nästan ingen erfarenhet av att kvantifiera effekterna på produktivitet och produktkvalitet. Effekterna av nya bestämmelser på företagets konkurrenskraft ingår därför inte i beräkningar av de ekonomiska effekterna. I ett fåtal länder (Sverige, Frankrike, Nederländerna) görs fallstudier eller retrospektiva undersökningar, men det verkar vara svårt att omvandla resultaten till en allmängiltig metod. I Förenade kungariket dras slutsatsen att de direkta kostnaderna för företagen kan anses vara en indikator på de kortsiktiga effekterna på konkurrenskraften.

I varje metod ingår en beräkning av den direkta kostnadsminskningen för samhället eller för

företagen. Indirekta eller "sekundära" effekter på sysselsättningen, den nationella välfärden och den nationella konkurrenskraften ingår för det mesta inte.

När det gäller att beräkna nyttoeffekterna av förebyggande åtgärder pekar medlemsstaterna på en rad problem:

- Flera länder uppger att omfattningen av en beräkning av de ekonomiska effekterna ofta begränsas av bristen på tillförlitliga uppgifter.
- Svårigheten att isolera relevanta faktorer.
- Nyttoeffekterna av förebyggande åtgärder blir kanske synliga först efter en lång tid.
- Värdet av mänskligt liv är svårt att uttrycka i pengar, trots att det påpekas att det bör utgöra en del av övervägandena.
- Att sätta ett ekonomiskt värde på ohälsa är svårt och inte alltid önskvärt.

De länder som har lång erfarenhet av beräkningar av de ekonomiska effekterna uppger att den metod som används sannolikt inte kommer att ändras inom den närmsta framtiden såvida inte nya uppgifter blir tillgängliga. Forskning kanske inte leder till förändringar av de nuvarande förfarandena. I ett par medlemsstater är den metod som används i dag alldeles för ny för att man skall ändra den inom den närmsta framtiden (Belgien, Nederländerna). När det gäller de medlemsstater som inte har någon särskild metod uppger vissa att det finns planer på att utveckla en metod.

Använder nationella arbetskyddsmyndigheter särskilda metoder för att beräkna kostnader för och nyttoeffekter av åtgärder? Ingår sociala kostnader, konkurrenskraft, miljö eller produktkvalitet i begreppet nyttoeffekter?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Det finns ingen formaliserad metod. Tonvikten ligger på direkta kostnader för arbetsgivare och sektorer. Kostnadsberäkningar sker på grundval av antalet berörda arbetstagare och kostnaden per arbetstagare. ➔ Nyttoeffekter beaktas inte. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Analyser genomförs. ➔ Kostnader: utrustning, disponibel utrustning eller disponibla externa tjänster, kostnader för ersättningsprodukter, underhåll och energi, ytterligare arbetstid. ➔ Nyttoeffekter: minskade kostnader för sjukvård, rehabilitering, sjukfrån-varo, förtidspensionering och dödsfall. ➔ Endast primära effekter. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Vilken metod som används beror på de frågor som är inbegripna. Principer beskrivs i en handbok. ➔ Normalt beaktas alla aspekter, men vilka kostnader och nyttoeffekter som ingår (vad gäller pengar) beslutas från fall till fall. ➔ Värdet av mänskligt liv uttrycks inte alltid i pengar. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Ett brett synsätt tillämpas, räckvidden begränsas av tillgången till uppgifter. ➔ Sjukvårdskostnader ingår, utbetalning av ersättning ingår inte eftersom ett monetärt värde för sorg/lidande inkluderas. ➔ Direkta kostnader för företag kan ses som en indikator på den kortsiktiga effekten på industrins kostnadsbas och konkurrenskraft. ➔ Sekundära effekter (t.ex. sysselsättning) räknas inte 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Det finns inga särskilda metoder. ➔ Avsaknaden av en särskild metod förklaras med svårigheten att isolera relevanta faktorer, vilket förstärks av det franska systemets komplexitet. ➔ Att överta system från andra länder verkar svårt.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Makroekonomiskt tillvägagångssätt (sociala kostnader, allmänna ekonomiska indikatorer). ➔ Avsikten är att upprätta en systematisk metod baserad på nationell erfarenhet och erfarenheten i EU. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Det finns inga särskilda metoder. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Det finns inga särskilda metoder. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Det finns inga formaliserade metoder. ➔ Nyttoeffekterna utgörs av de undvikna kostnaderna för sjukdom. ➔ Syftet är att säkerställa att kostnader omvandlas till nyttoeffekter. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Aspekterna beror på vilken typ av bestämmelser det är fråga om. Standardberäkningen är inriktad på primära effekter. ➔ Kostnaderna för ohälsa och sjukvård ingår normalt inte. ➔ Kostnader för frånvaro och invaliditet ingår. ➔ Ökad produktivitet används endast i fallstudier.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ För närvarande finns ingen formaliserad metod. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Även om det inte finns någon särskild metod, tas hänsyn till en rad aspekter vid en beräkning av en åtgärds nyttoeffekter, t.ex. ökad medellivslängd, ökad livskvalitet, mindre sjukdom, minskade statliga utgifter samt minskade kostnader för företagen och förbättrad produktivitet och kvalitet. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Det finns inga standardmetoder. ➔ När nya bestämmelser diskuteras med arbetsmarknadens parter beaktas sociala kostnader rent kvalitativt. ➔ De kvantitativa nyttoeffekterna, som anses utgöras av minskade kostnader till följd av arbetsolyckor, beaktas också. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Sociala kostnader beaktas. ➔ Om det finns tillgängliga uppgifter inbegrips även ökad produktivitet eller konkurrenskraft. ➔ Försök att värdera mänskligt liv i pengar har gjorts. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Det finns ingen särskild metod.

6 KOSTNADER FÖR ARBETSRELATERAD SJUKDOM OCH ARBETSOLYCKOR

6.1 Förekomsten av beräkningar

En viktig fråga när det gäller arbetarskyddets ekonomiska effekter är beräkningen av de totala kostnaderna för arbetsrelaterad sjukdom och arbetsolyckor. Försök att beräkna dessa kostnader har gjorts i många medlemsstater.

Två metoder används för att beräkna kostnaderna för arbetsrelaterade sjukdomar. Den första går ut på att beräkna de totala socialförsäkringskostnaderna för arbetsolyckor och arbetssjukdomar. Den andra de socioekonomiska kostnaderna, där hänsyn tas till de monetära effekterna på samhället.

I de flesta medlemsstater offentliggör nationella eller privata sjukförsäkringsorganisationer årligen statistik över antalet arbetsolyckor och hälsorisker. Vidare sammanfattas kostnaderna för ersättningskrav i det totala årliga belopp som betalas ut i ersättning.

I de flesta medlemsstater finns det dessutom statistik över antalet förlorade arbetsdagar och antal sjukpensioner som tilldelats till följd av

arbetsolyckor och hälsorisker. Det går ofta att få fram kostnaderna för vårdinstitutioner. Denna statistik delas också ofta in i diagnoskategorier och kategorier av den arbetsföra befolkningen eller delar av den (yrkesgrupper).

Den bild som denna statistik ger är ofta ofullständig. De flesta medlemsstater uppger att kostnaderna undervärderas. I en del medlemsstater beror detta på att arbetsgivare eller arbetstagare inte anmäler olyckor eller sjukdom till myndigheterna. Andra medlemsstater uppger att inte alla yrkesgrupper omfattas av den offentliggjorda statistiken. Några medlemsstater uppger slutligen att endast ett begränsat antal arbetarskyddsrisiker tas upp i försäkringsstatistiken. Denna brist på information gör att det är svårt att jämföra statistiken mellan dessa medlemsstater.

Det bör dessutom påpekas att nationell eller sektoriell statistik inte visar på samhällets totala kostnader för arbetsrelaterad sjukdom.

För att fylla i luckorna mellan de kostnader som redovisas i den officiella statistiken och de socioekonomiska kostnaderna för samhället har undersökningar genomförts i vissa medlemsstater (Italien, Nederländerna, Förenade kungariket, Luxemburg och Finland) i ett försök att ge en övergripande bild av situationen. Dessa beräkningar har inbegripit företagens kostnader, kostnaderna för offren och deras sociala miljö,

kostnader för förebyggande åtgärder och andra direkta kostnader, t.ex. sjukvård, socialförsäkring och försäkringssystem. I Förenade kungariket ingår till och med ett belopp som skall motsvara smärtan, sorgen och lidandet i kalkylerna. Den slutsats som kan dras av dessa undersökningar är att samhällets kostnader för arbetarskyddsrisiker förmodligen är mycket större än vad som framgår av den nationella statistiken.

I vilken omfattning har det gjorts beräkningar av kostnaderna för arbetsrelaterad sjukdom?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Sjukdomskostnaderna till följd av arbetsolyckor kan bara uppskattas. ➤ Direkta kostnader uttrycks normalt som de sociala effekterna av den skada som lidits. ➤ Kostnader delas upp i NACE-sektor, typ av arbetssjukdom, yrke och typ av kemikalisk, fysisk och biologisk agens. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ DWES offentliggjorde beräkningar av kostnaderna för arbetsrelaterade sjukdomar och arbetsolyckor 1994. ➤ Beräkningarna omfattar både socioekonomiska kostnader och offentliga utgifter (finansieringskostnader) för arbetsrelaterad sjukdom. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 1994 gjorde arbetarskyddsministeriet en beräkning av statsekonomins kostnader 1992 för arbetsrelaterad sjukdom och arbetsolyckor. ➤ Det finns flera forskningsstudier, praktiska beräkningar och fallstudier av de ekonomiska effekterna av arbetarskydd på företagsnivå. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ HSE offentliggör beräkningar av arbetsgivarnas, ekonomins och samhällets totala kostnader för arbetsolyckor och arbetsrelaterad sjukdom. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Beräkningar har gjorts inom ramen för CNAM. ➤ I en nyligen offentliggjord rapport redovisas siffror på cirka 0,2 miljarder ecu (FRF 1,2 miljarder). ➤ Den verkliga omfattningen av kostnaderna för olyckor som inte har lett till ersättningskrav och sjukdomar som inte har identifierats som arbetssjukdomar, vilka belastar det allmänna socialförsäkringssystemet, är okänd.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Sådana beräkningar görs normalt av socialförsäkringsorganisationerna. ➤ Sociala kostnader för olyckor och sjukdomar tas varje år med i den årliga nationella socialbudgeten. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Insurance Federation redovisar årligen statistik över antalet ersättningskrav och arbetsgivarnas kostnader för detta. ➤ Ersättningskraven sammanfattas i det totala belopp som betalas ut plus överföringen av tekniska reserver under perioden. ➤ Statistik och kostnader delas inte in i olika olyckor eller hälsorisker. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ INAIL beräknar de totala kostnaderna för olyckor och arbetssjukdomar, inbegripet försäkringsavgifter, företagens indirekta avgifter, kostnader för förebyggande, kostnadsdel för offret och ekonomiska kostnader som belastar statens kassa. ➤ Direkta och indirekta kostnader för fall där sjukdomen orsakas av flera faktorer (arbets- och levnadsvillkor) uppmärksammas. ➤ I denna undersökning kvantifieras kostnaderna för alla berörda parter, t.ex. arbetsgivare, sjukvård, socialförsäkring och socialförsäkringssystem och offer. ➤ Ett belopp som skall motsvara smärta, sorg och lidande ingår. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Beräkningar görs av Accident Insurance Association (AAA). ➤ Den skada som åsamkas offer, företag och statsekonomi beräknas vara fyra gånger större än den kostnad som belastar AAA 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Beräkningar görs på grundval av fem faktorer: sjukfrånvaro, invaliditet, hälsovårdskostnader, förebyggande åtgärder som vidtas av tredje part och av företag, samt övriga kostnader. ➤ Kostnader för förebyggande överstiger inte 20 % av de totala kostnaderna. ➤ Kostnader för sjukfrånvaro och invaliditet kan delas in i olika diagnoskategorier.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Olycksförsäkringsinstitutioner kan identifiera kostnader för sjukvård till följd av olyckor, rehabiliteringsåtgärder, pensionsutbetalningar och frånvaro. ➤ Akademisk forskning har bedrivits om arbetsolyckors effekter på ekonomin som helhet. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Direkta kostnader till följd av arbetsolyckor samt socialförsäkringskostnader för ersättning för arbetssjukdom beräknas. ➤ Siffrorna är alldeles för låga på grund av att arbetsolyckor och arbetssjukdom inte alltid anmäls. ➤ Det är också viktigt att ta hänsyn till beräkningar av kostnader på grund av frånvaro. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Direkta kostnader för arbetsolyckor och arbetssjukdomar har beräknats genom analyser av socialförsäkringsutgifter, inbegripet kostnader för invaliditet, sjukvård/läkemedel och efterlevandepension. ➤ Indirekta kostnader beräknas på grundval av vissa uppgifter, t.ex. förlorade arbetsdagar på grund av arbetsolyckor och arbetssjukdom. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vissa beräkningar av kostnaderna för särskilda arbetsrelaterade risker har gjorts på nationell nivå, sektoriell nivå och företagsnivå. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ BAUA gör regelbundet beräkningar av de kostnader som uppstår till följd av individuella arbetsrelaterade hälsorisker, grundade på antalet förlorade arbetsdagar. Dessa kostnader kan specificeras och beräknas enligt typ av sjukdom. Exakta beräkningar dokumenteras av Berufsgenossenschaften.

6.2 Resultat av beräkningar

Medlemsstaterna ombads också ange resultaten av kostnadsberäkningar avseende arbetsrelaterade hälsorisker.

De flesta medlemsstater kunde ge vissa indikationer avseende kostnaderna för särskilda arbetsrelaterade hälsorisker. De beräknade dessa kostnader i sin egen valuta eller i ecu. I den här rapporten presenteras resultaten i ecu (1995 års växelkurser).

En grupp länder kunde själva presentera beräkningar av kostnaderna för arbetsrelaterad sjukdom som procentuell andel av bruttonationalprodukten (BNP). De redovisade procentsatserna uppgår i de flesta länder till 2,6–3,8 % (med en stor variation i fråga om vilka kostnadsfaktorer som ingår). Siffran för Förenade kungariket uppgår till 1–2 % om kostnader för smärta och lidande inte beaktas.

En annan grupp medlemsstater lämnade uppgifter om specifika kostnadskategorier. Inom ramen för detta projekt grundades beräkningarna därför på de totala inrapporterade kostnadsuppgifterna i förhållande till BNP. Procentsatserna uppgick till 0,4–4 %.

Det skall understrykas att det i fråga om båda grupperna är svårt att idag göra strikta jämförelser mellan medlemsstaterna. Den information som tillhandahölls gav ibland inte tillräcklig insyn i hur

beräkningarna hade gjorts, vilka uppgifter som användes och vilka kostnadsfaktorer som hade tagits med eller inte.

Skillnaderna i beräkningsmetoder är alltför stora för att möjliggöra strikta jämförelser mellan medlemsstaterna. Trots detta anses indikationerna om kostnaderna för arbetsrelaterade risker vara så pass omfattande att de ger en ungefärlig uppskattning om de faktiska kostnaderna.

Vilka blev resultaten av dessa beräkningar?¹

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> → Direkta kostnader för arbetsolyckor uppgår till 750 miljoner ecu. Inräknat indirekta kostnader uppgår de till 3 miljarder ecu. → Direkta kostnader för arbetssjukdomar uppgår till 375 miljoner ecu, sjukfrånvaro ökar beloppet med 250 miljoner ecu (totalt 625 miljoner ecu). → Indirekt beräkning 2,3 % av BNP. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> → Samhällets totala kostnader för arbetsrelaterade sjukdomar och arbetsolyckor är 3 miljarder ecu per år (1992 års nivå), vilket utgör 2,7 % av BNP. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> → Ekonomiska beräkningar från 1994 visar på cirka 3,1 miljarder ecu, vilket utgör nästan 3,8 % av Finlands BNP. Kostnaderna kan delas in i diagnoskategorier. → Nya beräkningar som ministeriet har gjort visar att kostnaderna har minskat samtidigt som BNP har ökat. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> → År 1990 var kostnaderna följande: <ul style="list-style-type: none"> – För arbetsgivare: 6,3-12,6 miljarder ecu. – För offren/familjer: 6,3 miljarder ecu. – För ekonomin: 8,4 - 16,8 miljarder (1-2 % av national produkten). – Ytterligare belopp för smärta, sorg och lidande: 15,4 - 22,4 miljarder ecu. → Indirekt beräkning 1,1 % av BNP². 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> → Resultat finns endast för försäkringskostnader. → Statistiken omfattar endast anställda inom den privata sektorn. → Försäkringskostnaderna för arbetsolyckor och arbetsrelaterade sjukdomar ligger på cirka 7 miljarder ecu (FRF 44 miljarder). → Indirekt beräkning 0,6 % av BNP.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> → De årliga resultaten varierar. → Ingen direkt koppling till arbetarskydd till följd av andra störande faktorer. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> → Kostnader för ersättningskrav 1996: 184 miljoner ecu på grund av olyckor eller hälsorisker. → Indirekt beräkning 0,4 % av BNP. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> → Statens totala kostnader för arbetsolyckor och arbetssjukdomar under 1996 uppgick till 28 miljarder ecu, varav 4,6 miljarder ecu avsåg arbetssjukdomar och resten arbetsolyckor. → Indirekt beräkning 3,2 % av BNP. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> → Kostnaderna för arbetsrelaterad sjukdom och arbetsolyckor uppgår till 86 miljoner ecu. → Skadorna uppskattas till totalt 172-344 miljoner (1,3 - 2,5 % av BNP). 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> → Totala kostnader för arbetsrelaterade hälsorisker uppgår till cirka 7,5 miljarder ecu (2,6 % av BNP). → Kostnader för sjukfrånvaro och invaliditet: 4,9 miljarder, sjukvård: 0,6 miljarder, kostnader för förebyggande åtgärder: 1,6 miljarder, övriga kostnader: 0,5 miljarder (ecu). → Det görs inga beräkningar av kostnaderna för arbetsgivare, arbetstagare och samhället.
<p>Osterrike</p> <ul style="list-style-type: none"> → En arbetstagarorganisation har beräknat de ekonomiska förlusterna till följd av arbetsolyckor till minst 2,2 miljarder ecu (per år) och företagsförlusterna till minst cirka 0,4 miljarder ecu. → Indirekt beräkning 1,4 % av BNP. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> → Direkta kostnader på grund av arbetsolyckor uppgick till 0,3 miljarder ecu, socialförsäkringskostnader för ersättning för arbetssjukdomar uppgick till ca 30 miljoner ecu. → Indirekt beräkning 0,4 % av BNP. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> → Nyare beräkningar av de totala kostnaderna för arbetsolyckor och arbetssjukdomar tyder på en procentsats på strax under 3 % av BNP. → Dessa kostnader har uppvisat en nedåtgående trend sedan 1992. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> → De totala årliga kostnaderna för arbetsrelaterad ohälsa ligger på 7,2 miljarder ecu (cirka 3,4 % av BNP). → En annan beräkning som gjorts tyder på årliga kostnader på ca 0,6 miljarder ecu för allergisjukdomar i de övre luftvägarna. → Indirekt beräkning 4 % av BNP. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> → De totala kostnaderna för samtliga förlorade arbetsdagar på grund av arbetsoförmåga återspeglar produktionsförlusten från produktionsfaktorn arbete och uppgick 1995 till 45 miljarder ecu.

1. Växelkurs och BNP för det år som medlemsstaten har uppgett. Om inget år har uppgetts används 1995 som basår (källa: Eurostat: statistik i siffror, 1997).

2. Låg uppskattning: ej inbegripet smärta, sorg och lidande.

7 INSTRUMENT SOM FÖRETAG KAN ANVÄNDA FÖR ATT BERÄKNA KOSTNADER OCH NYTTOEFFEKTER

7.1 Instrument som företag kan använda

I kapitel 6 redovisades beräkningar av kostnaderna för arbetsrelaterade hälsorisker som procentuell andel av BNP. Ett sådant begrepp är alltför krångligt att använda för enskilda företag. För dem är det viktigare att få reda på om en särskild investering i arbetarskyddsåtgärder kommer att minska deras kostnader eller ge dem en konkurrensfördel, genom t.ex. minskad sjukfrånvaro eller färre olyckor på arbetsplatsen. Det finns därför ett behov av ett instrument som kan hjälpa företag att ta itu med dessa frågor.

Av tabellen framgår att de flesta medlemsstater har eller håller på att utveckla instrument som kan hjälpa företag att beräkna åtgärders kostnader och nyttoeffekter. Dessa instrument utvecklas ofta med stöd av nationella myndigheter eller försäkringsbolag.

I de flesta medlemsstater skickar de privata eller statliga försäkringsbolagen tillbaka de uppgifter till företagen som rör dem. På grundval av dessa

uppgifter kan företagen beräkna sina arbetarskyddsrisiker. Ett sådant tillvägagångssätt är på grund av sin övergripande karaktär särskilt viktigt för större företag. Kostnadsberäkningar för små och medelstora företag kan vara mindre tillförlitliga, eftersom allvarliga olyckor eller skador som berör ett fåtal anställda kan få stora effekter i relativa termer.

På grundval av den statistik som försäkringsbolagen skickar tillbaka kan företagen bedöma nyttoeffekterna av investeringar i förebyggande åtgärder. Detta förfarande är emellertid inte en del av de flesta medlemsstaters nationella politik, trots att regeringar, försäkringsbolag och arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer anser det vara en positiv utveckling.

Även här finns det ett problem när det gäller små och medelstora företag. Dessa företag saknar ofta de ekonomiska resurser och personalresurser som krävs för att tillämpa metoderna på rätt sätt. I vissa medlemsstater (Österrike, Finland) håller man på att utveckla metoder för dessa sektorer som skall vara lättillgängliga och lätta att tillämpa. Större företag har ofta tillräckliga resurser för att själva utveckla metoder eller anlita privata konsulter som kan göra det för deras räkning.

I vilken omfattning finns det instrument som företagen kan använda för att själva beräkna effekterna av arbetarskyddsåtgärder?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ett instrument som används för att beräkna effekterna av en åtgärd grundas på allmän och analytisk redovisning och undersökning av företagets årsräkenskaper. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Modeller har offentliggjorts som inriktas på komponenter som är lätta att kvantifiera, t.ex. sjukfrånvaro, personalomsättningskostnader, kostnader för förebyggande åtgärder och säkerhetsrelaterad utbildning eller instruktionsprogram. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Företag erbjuds olika slags instrument. ➤ De instrument som ministeriet har utvecklat inbegriper beräkning av kostnader för sjukfrånvaro, olyckor, personalomsättning och sjukpensioner i samband med arbetarskydd. ➤ Det finns också modeller som rör produktivitetseffekter. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns en broschyr för små företag, och ett något mer detaljerat häfte, som innehåller förslag om hur kostnaderna för olyckor och ohälsa kan beräknas. ➤ Material har också getts ut av Trade Union Council om kostnaderna i samband med belastningsskador. 	<p>Frankrike</p> <p>Det finns ingen allmän metod i Frankrike, även om det på senare tid har utvecklats beräkningsinstrument, särskilt för små och medelstora företag.</p> <p>Socialförsäkringssystemet gör det möjligt för större företag att beräkna de indirekta effekterna av arbetarskydd.</p>
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Företagen har egna metoder att beräkna effekterna. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Företag kan beräkna effekten av arbetarskyddsåtgärder genom att undersöka sina ersättningskrav och kostnader på årsbasis. ➤ Det uppstår problem med denna metod när en större personskada i ett företag snedvrider dess statistik. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns inga nationella modeller. ➤ Kontinuerlig och avancerad övervakning av kostnader anses grundläggande. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns inga nationella modeller. ➤ Företagsmodeller kommer att utvärderas 1998. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ En modell för att beräkna kostnader och förebyggande av sjukfrånvaro har utvecklats. ➤ En mikrosimuleringsmodell för beräkning av arbetarskyddsrisiker med och utan förebyggande åtgärder har utvecklats. Åtgärder som t.ex. ökad produktivitet ingår.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 1996 gav Wirtschaftsförderungs-institut ut en broschyr med en diskett för att göra det möjligt för enskilda näringsidkare att göra kostnadsnyttoanalyser av arbetarskydds-åtgärder. ➤ AUVA erbjuder företag ett program för att beräkna kostnaderna för olyckor och har utvecklat kostnadsnyttoanalysmodeller för specifika frågor. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Större företag med över 100 anställda måste enligt lag årligen ta fram en social balans som skickas till arbetsministeriet. ➤ Dokumentationen av den sociala balansen måste inbegripa uppgifter om olyckor, arbetssjukdom, frånvaro, utgifter för säkerhetsutrustning, direkta sociala kostnader och indirekta sociala kostnader. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Spanska företag, särskild de större, använder sig av olika metoder som normalt inbegriper en jämförelse mellan kostnader för förebyggande åtgärder med kostnader till följd av arbetsolyckor. ➤ Kostnader för förebyggande åtgärder är lätta att identifiera i företagens räkenskaper och inbegriper investeringar samt utgifter för säkerhetspersonal, externa konsulttjänster, utbildning etc. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Flera instrument har utvecklats för detta ändamål av t.ex. Stockholms universitet och Arbetarskyddsnämnden. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Instrument för en kostnadsnyttoanalys av ett företags arbetarskyddsåtgärder har utvecklats och prövats (t.ex. utvidgade beräkningar av ekonomisk verkan, mikroekonomisk kontroll, effektivitetskontrollförfaranden för det totala arbetarskyddssystemet).

7.2 Användning av instrument

Det finns inga kvantitativa uppgifter i medlemsstaterna om i vilken omfattning dessa instrument används för att beräkna effekterna av risker och arbetarskyddsåtgärder. Flera medlemsstater uppger emellertid att de har ett intryck av att användningen av dessa instrument ökar. Denna känsla grundas huvudsakligen på det enkla faktum att instrument för kostnadsnyttoanalyser har utvecklats i dessa länder på senare år.

Ett problem som identifierades är bristen på resurser i små och medelstora företag. Det erkänns emellertid också att metoder används på ett mer strukturerat sätt i större företag, främst inom högriskindustrier.

I vilken omfattning använder företag instrument för att beräkna effekterna av arbetarskyddsåtgärder?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det instrument som används för att beräkna effekterna av en åtgärd grundas på allmän och analytisk redovisning och på granskning av företags årsbokslut. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Användningen av system för "arbetarskyddsredovisning" har ökat de senaste fem åren, särskilt inom kommuner och lokala myndigheter. ➤ Inom den privata sektorn har vissa av de större danska företagen tagit med arbetarskyddsindikatorer i sina årliga "miljöredovisningar". 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns ingen exakt information om hur många som använder de olika modellerna. ➤ Vissa större företag har själva utvecklat modeller. ➤ Intresset för arbetarskyddsekonomi har ökat och därmed användningen och antalet instrument. ➤ Syftet med modellerna är att förbättra den totala produktiviteten, inte bara att minimera företagets kostnader. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Företag inom viss högriskindustri använder avancerad teknik för att bedöma om det är lönsamt att vidta särskilda säkerhetsåtgärder. ➤ Dessa har förvärvat avsevärd expertis när det gäller ekonomiska beräkningar och uppskattningar av kvantifierade risker. ➤ HSE:s erfarenhet är att användningen av säkerhetsberäkningar ökar inom högriskindustrin. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Till följd av ändringen av CNAM:s försäkringsbestämmelser har ett indirekt utvärderingsinstrument utvecklats för att beräkna effekterna av arbetarskyddsåtgärder. Det är emellertid endast större företag som drar nytta av denna modell.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ I flera fall har företag begärt bidrag från universitet eller forskningsinstitut. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Många större företag utvärderar arbetarskyddsåtgärder som ett led i sina kostnadskontrollförfaranden. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Stora företag använder egna metoder eller utnyttjar erfarenheterna i andra länder. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Stora företag använder egna metoder. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Modellen för beräkning av kostnader för och förebyggande av sjukfrånvaro används av yrkesfolk, t.ex. arbetarskyddsmyndigheter.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det häfte som gavs ut av Wirtschaftsförderungsinstitut har blivit väl mottaget av större företag och har också använts. ➤ Små och medelstora företag tenderar att använda detta instrument i mindre utsträckning på grund av sina begränsade resurser vad gäller personal och tid. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Stora företag med över 100 anställda (cirka 2 000, med totalt cirka 800 000 anställda) måste enligt lag ta fram en årlig social balans som skickas till arbetsministeriet. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det viktigaste för företagen är att få veta kostnadstrenderna över tiden, vilket innebär att man alltid måste använda samma beräkningsmetoder. Minskade kostnader till följd av införandet av förebyggande åtgärder kan endast bedömas om beräkningsmetoden är densamma. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ I viss utsträckning. ➤ Försök görs att skapa incitament för beräkningar av effekterna av arbetarskyddsåtgärder. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ För att främja användningen av dessa instrument finns det planer på att introducera dem vid den tyska mässan för arbetarskydd och genom programvarudistribution. ➤ Sådana instrument används och prövas enbart av stora företag och inom ramen för forskningsprojekt eller stödprogram.

Del 3. **ANVÄNDNING AV FINANSIELLA INCITAMENT**

8

SUBVENTIONER

Hittills har uppmärksamhet ägnats överväganden avseende kostnaderna för och nyttoeffekterna av arbetarskyddsåtgärder och beräkningar av arbetarskyddets ekonomiska effekter. En annan fråga är den direkta tillämpningen av finansiella incitament för att främja förebyggande åtgärder. Följande tre huvudkategorier av finansiella incitament kan särskiljas:

- Subventioner.
- Viten eller böter för att säkerställa efterlevnad.
- Incitament inom ramen för socialförsäkringssystem.

8.1 Den allmänna förekomsten av subventioner

Subventioner till enskilda företag kan utnyttjas för att sänka kostnader för investeringar i förebyggande arbetarskyddsåtgärder och därigenom främja utveckling, försäljning eller inköp av dessa åtgärder. Införandet och tillämpningen av subventioner kan organiseras på följande sätt:

- Direkt av nationella myndigheter.
- Av nationella arbetarskyddsinstitutioner etc.

- Av fonder som inrättas av offentliga myndigheter eller försäkringsorganisationer.

I Nederländerna och Portugal vidtas särskilda beskattningsåtgärder för att uppmuntra investeringar i arbetarskydd. Syftet med dessa incitament är bl.a. att främja förbättringar av arbetsmiljön, utveckling av tekniska lösningar och högre skyddsnivåer, modernisering av företag, användning av säker och ren teknik och användning av teknik och arbetsutrustning som medför låga risker.

I de flesta medlemsstater finns en lång rad verksamheter som subventioneras av nationella institutioner eller andra förmedlande organisationer (Frankrike, Tyskland). Det handlar t.ex. om tillhandahållandet av information och tekniskt bistånd samt att organisera utbildningsverksamhet och verksamhet för att främja efterlevnad av bestämmelserna.

I flera medlemsstater finns fonder som syftar till att stödja en lång rad förebyggande åtgärder. I vissa fall finns det program för att underlätta avlägsnandet av särskilda negativa arbetsvillkor (Danmark). I vissa länder (Spanien) planeras positiva incitament specifikt för att främja en utveckling av arbetarskyddet i små och medelstora företag.

Den slutsats som kan dras är att incitament normalt skapas genom sänkningar av kostnaderna för

tekniskt stöd eller upprättande av subventionsordningar. Beskattningsåtgärder har hittills inte utnyttjats i särskilt stor utsträckning. På det hela taget finns det emellertid i de flesta medlemsstater positiva incitament för att främja utveckling, försäljning eller inköp av produkter, produktionsmetoder, arbetsorganisation, maskiner etc. som är lämpliga ur säkerhets- och hälsosynpunkt.

I vilken utsträckning finns det investeringsbidrag för att främja utveckling, försäljning eller inköp av produkter, produktionsmetoder, arbetsorganisation, maskiner etc. som är lämpliga ur säkerhets- och hälsosynpunkt?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Främjandet av hälsa och säkerhet subventioneras inte. ➤ En fond för att humanisera arbete fanns i början av 1980-talet. Den finansierade projekt i företag som gick utöver en strikt tillämpning av bestämmelserna, men man gick inte vidare med projektet. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Fonden för monotont, enformigt arbete” stöder utvecklingsprojekt som syftar till att få bort eller minska monotont repetitivt arbete som är skadligt för hälsan. ➤ Olika anslag för budgetåren 1996-2000 finns som omfattar lyft av personer, rehabilitering och organisationsutveckling. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns olika slags bidrag. Den största finansieringskällan är TSR, olika forskningsfonder för statsanställda och jordbruk. Även näringsdepartementet beviljar bidrag. ➤ Företag erhåller stöd genom program för arbetslivet och produktivitet. ➤ TDC finansierar utvecklingen av produktionsmetoder. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns inga sådana bidragsprogram i Förenade kungariket. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Två typer av tekniskt bistånd erbjuds av CRAMs och ANACT (del av arbetsministeriet). ➤ CRAMs tillhandahåller också ekonomiskt bistånd i form av återbetalningar, lån och bidrag. ➤ Bidrag inom ramen för FACT finns för innovativ verksamhet. ➤ Stöd genom RAMs och ANACT har ökat något de senaste åren.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns en politik som stöder investeringar för att förbättra hälso- och säkerhetsvillkoren genom nationella och kommunala resurser. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns inga sådana bidrag. ➤ Den finns en rad statliga program som syftar till att förbättra kvalitetsstyrning och arbetsmetoder i företag som har effekt på arbetarskyddet. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns vissa åtgärder på regional nivå. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Utbildningsverksamhet organiseras av AAA. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Jordbruksföretag kunde få tillfälligt ekonomiskt stöd för arbetarskyddsinvesteringar 1996 och 1997. ➤ En skattebestämmelse som nyligen införts (FARBO) uppmuntrar företag att investera i vissa aspekter av arbetarskydd.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ De lagstadgade olycksförsäkringsorganen har inte möjlighet att bevilja bidrag eller stöd av detta slag. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Skattelättnader för företag som gör fastställda investeringar. Stöd till modernisering av företag från gemenskapens stödramar för Portugal (fram till 1999). ➤ Dessa program inbegriper särskilda åtgärder: stöd till utvecklingen av säkerhet på arbetet, användning av säker och ren teknik eller främjande av yrkesutbildning. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Den spanska lagen om prevention av risker på arbetet föreskriver att en fond för att främja förbättring av arbetarskyddet skall inrättas. ➤ Denna lag gör det möjligt att skapa finansiella incitament för små och medelstora företag för att främja förbättringar av arbetarskyddet. ➤ Vissa autonoma kommuner beviljar också bidrag för särskilda program och avser att fortsätta med detta i framtiden. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ I Sverige avsätts avsevärda resurser för frågor som rör arbetsmiljön och arbetslivet. ➤ Både f.d. arbetsmiljöfonden och f.d. arbetslivsfonden förfogade över avsevärda resurser (arbetslivsfonden SEK 11 miljarder och 25 000 projekt). 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ I flera delstater finansierar särskilda program om säkerhet och hälsa i arbetet pilotprojekt i små och medelstora företag. ➤ Genom att använda teknik och arbetsutrustning som medför låga risker och humana arbetsorganisationer förbättrar dessa projekt både arbetarskyddet och företagets ekonomiska effektivitet.

8.2 Subventionernas effekter och den framtida utveckling

Subventioner för att främja investeringar i åtgärder för att förbättra arbetarskyddet finns i de flesta medlemsstater. I vissa är sådana finansiella ordningar ett relativt nytt instrument, i andra finns det en lång tradition av subventioner för förebyggande åtgärder i samband med arbetarskydd.

Resultaten av denna undersökning visar att effekterna av de åtgärder som vidtagits till följd av subventioner bara utvärderas sporadiskt i ett fåtal länder (Tyskland, Nederländerna och Danmark). För vissa länder är subventionerade projekt något relativt nytt och de har ännu inte utvärderats. I länder där dessa projekt har funnits en längre tid har de påvisats ha positiva effekter genom att t.ex. förbättra arbetsmiljön och arbetssituationen och leda till en utveckling av nya produkter genom användning av teknik och utrustning som medför låga risker.

Vad gäller subventionsordningarnas framtid tycks det finnas olika trender i Europa. I vissa medlemsstater är subventionsordningar hårt belastade medan man i andra (Finland, Nederländerna, Spanien) inför nya åtgärder.

Vilka effekter har dessa åtgärder haft? Är det sannolikt att detta ekonomiska stöd kommer att fortsätta eller ändras inom den närmsta framtiden?

<p>Belgien</p>	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Ordningarna är relativt nya och har ännu inte utvärderats. ↳ Anslagen ges för en begränsad tid och är inte utformade som permanenta åtgärder. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ De flesta subventioner har haft avsevärda effekter inom de berörda arbetsområdena. ↳ Syftet med vissa av subventionerna är även att sprida information om de erfarenheter som har gjorts genom projekt. ↳ De subventionsbelopp som betalas till företag har ökat den senaste tiden. ↳ Tonvikten läggs ofta på projekt som har en inverkan på arbetstagares välfärd. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Ej tillämpligt. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det har blivit lättare för företag att vidta åtgärder för att förbättra arbetsmiljön genom en modernisering av tekniken och organisationen.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Stort gensvar från företag med positiva resultat för arbetarskyddet. ↳ Subventionerade projekt kommer att fortsätta. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inget särskilt subventionsprogram. ↳ En allmän modernisering av arbetsmetoder och anläggningar etc. har förbättrat arbetarskyddet hos företag. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Går ännu inte att bedöma. ↳ Kommer förmodligen att utökas av industriministeriet. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inga subventioner. ↳ Ingen utvärdering av effekterna. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ De åtgärder som vidtagits är relativt nya. Inga effekter är ännu kända. ↳ Förr har tekniska subventioner främjat utvecklingen av nya arbetarskyddsvänliga maskiner. ↳ Skattereglering och subventioner för tekniska förbättringar förväntas fortsätta.
<p>Österrike</p>	<p>Portugal</p>	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Stiftelsen för att främja förbättringar av arbetarskyddet har ännu inte inrättats och det är därför omöjligt att bedöma åtgärdernas effekter. ↳ Vissa autonoma områden planerar att fortsätta det ekonomiska stödet i framtiden. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Resultaten har varit positiva. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Förbättrat arbetarskydd. ↳ Förbättrade produktionsmetoder och utveckling av nya produkter har skapat arbetstillfällen. ↳ Ansvaret för beslut att fortsätta program ligger hos delstaterna. ↳ Det ekonomiska stödet förväntas minska.

9 EKONOMISKA SANKTIONER SOM ETT LED I UPPRÄTTHÅLLET AV LAGSTIFTNINGEN

I kapitel 8 beskrevs subventioner som ett finansieringsinstrument som kan främja förebyggande arbetarskyddsåtgärder. En annan typ av finansiellt incitament för att förmå företag att vidta arbetarskyddsåtgärder inbegriper viten (här definierat som en ekonomisk sanktion som utdöms av en domstol) och böter (här definierat som en ekonomisk sanktion som utdöms direkt av inspektörer) som ett led i upprätthållandet av lagstiftningen.

9.1 Viten eller böter

Det finns två sätt att tillämpa ekonomiska sanktioner. Tillsynsmyndigheter kan vid lagöverträdelser väcka talan. De har emellertid en "konservativ" inställning i fråga om användningen av detta instrument, eftersom det rymmer en viss osäkerhet avseende chanserna att vinna och den inbegripna tidsperioden. Dessutom verkar bötesnivåerna för lagöverträdelser variera ganska avsevärt. Vissa medlemsstater ansluter sig till principen om att det berörda brottet inte får vara lönsamt och att hänsyn tas till besparingar som

gjorts av arbetsgivaren före överträdelsen vid utdömande av straff.

Ett annat tillvägagångssätt går ut på att myndigheterna själva utdömer ekonomiska sanktioner (böter). Detta kan leda till en mer omfattande användning av sådana instrument. Om lagöverträdelser korrigeras eller åtgärder vidtas kan lägre böter utdömas (eller inga alls). Böterna kan emellertid bli högre i fall av upprepade överträdelser. Det finns skillnader när det gäller på vilket sätt medlemsstaterna fastställer dessa böter.

Av de svar som inkommit från medlemsstaterna, och som sammanfattas i tabellen, framgår tydligt att de har väl utvecklade system för beslut om viten och böter för företag. Trots detta bör det understrykas att detta inte innebär att upprätthållandet av lagstiftningen enbart inriktas på beslut om viten eller böter. Viten verkar utnyttjas i ganska liten utsträckning. Det främsta syftet med upprätthållandet av lagstiftningen är att säkerställa företagets efterlevnad av bestämmelserna. Viten eller böter används endast i ett fåtal fall och normalt endast sedan yrkesinspektionernas ansträngningar att på andra sätt uppmuntra till efterlevnad misslyckats.

I vilken omfattning används viten och böter i samband med upprätthållandet av lagstiftningen?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Åtgärder som vidtas av yrkesinspektionen kan leda till böter. ➤ Straffsanktioner omfattas av domstolarnas behörighet, och det är de som fastställer bötesbeloppen. ➤ Om den allmänne åklagaren avstår från att väcka åtal kan böter utdömas. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ År 1996 rekommenderade DWES åklagarmyndigheten att väcka åtal mot 447 företag eller enskilda personer. ➤ De straffavgifter som rekommenderas beror på den inbegripna risken och hur allvarlig överträdelsen är. Grundprincipen är att lagöverträdelser inte får vara lönsamma. ➤ Normalt uppgår den rekommenderade straffavgiften till cirka 1 300 ecu. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Straff för överträdelser av arbetsbestämmelser grundas på strafflagen. ➤ Straffskalan ligger mellan dagsböter till fängelsestraff i högst ett år. Ekonomiska påföljder kan också användas för överträdelser av säkerhetsbestämmelser. ➤ Arbetskyddsmyndigheten kan besluta om villkorliga böter i samband med upprätthållandet av arbetskyddet. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ En ekonomisk påföljd är den vanligast påföljden som utdöms av domstolarna, även om det finns andra påföljder. ➤ Människor som drabbas av arbetsolyckor eller arbetsrelaterad ohälsa kan också få personskadekompensation genom domstolarna. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Viten fastställs av domstolarna. Beloppet beror på överträdelsens allvar/karaktär och antalet arbetstagare som utsätts för risker. ➤ Administrativa sanktioner, t.ex. tillfällig nedläggning av arbetet, har också avsevärd ekonomiskt verkan, särskilt inom byggsektorn.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Administrativa sanktioner och straffsanktioner är lagstadgade. ➤ Administrativa sanktioner (böter och nedläggning av driften) utdöms av inspektörer, för det mesta inom sektorer med verksamhet som medför höga risker (främst konstruktion och skeppsbyggnad). ➤ Straff (normalt fängelsestraff) utdöms av domstolarna. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Viten tillämpas inte särskilt ofta (35 fall under 1996). ➤ Riskinspektörer får också beordra om nedläggning av visst arbete vilket kan få stora ekonomiska effekter. ➤ Målsägande kan också få ekonomisk ersättning genom civilmålsdomstolarna. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Instruktioner ges till lagöverträdare och rapporteras till den allmänne åklagaren. Om överträdelsen upphör diskuteras böter administrativt och kan minskas till ett visst minimum. ➤ Under 1996 utdömdes cirka 15 000 av totalt 38 000 böter som rörde bevisade överträdelser i enlighet med detta förfaranden. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Böter fastställs av AAA (upp till 10 000 ecu). ➤ 100-procentig höjning av företagets premiebelopp under högst fem år. ➤ Administrativa åtgärder vidtas ofta av yrkesinspektionen för att främja efterlevnad. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lagöverträdelser kan bli föremål för sanktioner. Viten fastställs för grova överträdelser. ➤ Normalt nås en överenskommelse om förbättring. Varningar utdelas eller föreskrifter utfärdas. Endast i ett fåtal fall fastställs viten (2 000 för ett totalt belopp på 1,4 till 2,3 miljoner ecu).
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns viten för administrativa överträdelser från arbetsgivarnas och arbetstagarnas sida. ➤ De finns även för personer som driver säkerhetscenter eller industriella medicinska center. ➤ Vitesbeloppen är högre vid upprepade överträdelser (fastställda belopp). 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Efterlevnad kan säkerställas genom utbildning eller användningen av påföljder. ➤ Påföljderna varierar beroende på brottets karaktär. ➤ I fall av allvarlig risk kan inspektörerna också beordra om tillfälligt nedläggande av arbetet. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lagen om prevention av arbetsrisker klassificerar överträdelser enligt arten av åtagande. ➤ Böter för överträdelse kan tillämpas på tre nivåer. ➤ Under 1997 utdömdes över 22 000 böter för totalt 43 miljoner ecu. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vissa delar av föreskrifterna kan leda till böter. ➤ Civilmålsdomstolar avkunnar dom för dessa överträdelser, som kan leda till fängelsestraff eller böter. ➤ En majoritet av yrkesinspektionens förelägganden kan bli föremål för kallelse inför domstol. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Böter och fängelsestraff kan, inom ramen för upprätthållande av föreskrifter från offentliga arbetskyddsmyndigheter, utdömas. ➤ I vissa fall är det också möjligt att beslagta olagliga vinster.

9.2 Effekter av ekonomiska sanktioner och den framtida utvecklingen

Tillämpningen av ekonomiska sanktioner är ett av de instrument som myndigheterna förfogar över för att uppmuntra en förbättring av arbetarskyddet. Trots det faktum att det finns väl utvecklade system för att tillämpa ekonomiska sanktioner, vet man relativt lite om de exakta effekterna av denna typ av åtgärder. De flesta medlemsstater känner inte till de exakta effekterna av de ekonomiska sanktioner som utdöms.

Vissa medlemsstater (Irland) uppger att de befintliga ekonomiska sanktionsbeloppen är för låga för att ha en verkligt avskräckande effekt eller att domstolarnas utdömande av sanktioner är en alltför osäker och lång procedur för att vara effektiv (Nederländerna). Vissa hävdar att det inte är den ekonomiska sanktionen som sådan som har den största effekten, utan den publicitet som uppstår kring ett rättsfall (Finland, Luxemburg).

Vissa medlemsstater rapporterar att åtgärderna har haft positiva effekter på arbetarskyddssituationen. Dessutom verkar det finnas en tendens att öka nivån på de ekonomiska sanktionerna (Nederländerna, Frankrike, Förenade kungariket). Andra medlemsstater har inga planer på att utvidga sina ekonomiska sanktioner eftersom de nyligen

har ändrat sina bestämmelser i detta avseende (Belgien, Spanien, Danmark).

Vad har dessa åtgärder fått för effekter? Är det sannolikt att förändringar kommer att ske vad gäller den omfattning i vilken dessa sanktioner tillämpas eller vad gäller nivån på sanktionerna?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Effekterna av dessa åtgärder för arbetstagare är inte kända. ➤ Den nya lagen om arbetstagares välfärd på arbetsplatsen (1996) ökade antalet straffsanktioner. De inbegriper nu arbetsgivaren, hans ombud eller företrädare, varje utomstående företag, projektledaren, kunden och underleverantörer, inklusive egenföretagare. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns inga kvantitativa uppgifter. Straffbestämmelserna utvidgades 1997. ➤ Huvudsyftet med ändringen är att påverka den generella vitesnivån, vilken antas öka. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Rättegångar är normalt ganska effektiva, huvudsakligen till följd av publiciteten omkring dem. ➤ Arbetskyddsmyndighetens sanktioner effektiviserar den egna verksamheten. ➤ Revideringen av strafflagen är för ny för att kunna utvärderas. ➤ En förändring som kommer göra det möjligt att utdöma böter direkt förbereds. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Inga utvärderingar har gjorts. ➤ Det finns inga planer på att öka maximiböterna, men ministrar har uttryckt önskan om en höjning av de generella vitesbeloppen som fastställs inom de befintliga gränserna. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Dessa åtgärder har en avskräckande effekt. ➤ Ett antal straffsanktioner har nyligen skärpts. ➤ Det finns inga planer på att ändra förfarandena för upprätthållandet.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Viten har påvisats utgöra ett viktigt bidrag när det gäller att få arbetsgivarna att följa lagarna. ➤ De kommer även i framtiden att tillämpas, med en anpassning av bötesnivåerna vart 4-5 år (sista anpassningen gjordes 1994). 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vitesbeloppen är, där sådana tillämpas, generellt låga och har inte någon avskräckande effekt. ➤ Det verkar vara en allmän uppfattning att vitesbeloppen bör höjas så pass mycket att de får en avskräckande effekt. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Historiskt sett har böter varit effektiva som ett allmänt psykologisk avskräckningsmedel, men denna effekt kan inte kvantifieras. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Effekterna av viten och böter är begränsade men effektiva. ➤ Dålig publicitet runt ett domstolsmål är effektiv. ➤ Domstolarnas doktrin avseende viten kan komma att förändras. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Införandet av böter förväntas vid en planerad ändring av arbetsmiljölagen. Genom detta ytterligare instrument kommer yrkesinspektionen att kunna utdöma böter direkt till arbetsgivaren.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Under de senaste åren har antalet överträdelse av arbetskyddsbestämmelserna och säkerhetsbestämmelserna tenderat att minska. ➤ Det finns idag inga planer på att ändra de befintliga straffbestämmelserna, även om krav på förändringar har framförts från vissa håll. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Förekomsten av viten uppmuntrar till riskprevention och förbättring av hälso- och säkerhetsförhållanden. ➤ Det finns planer på att revidera de bötesbelopp som fastställs i de äldsta lagarna. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Effekten av administrativa böter har inte utvärderats oberoende av andra åtgärder. ➤ Lagen om prevention av arbetsrisker trädde i kraft 1996 och det är inte sannolikt att några förändringar av maximiböter kommer att genomföra inom den närmsta framtiden. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Hittills har det inte gjorts någon utvärdering. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Effekten av åtgärderna är att företagen för det mesta iakttar lagen. ➤ Åtgärderna bidrar till det faktum att hos tyska företag görs i allmänhet ett omfattande genomförande av arbetskyddsbestämmelser.

10

INCITAMENT INOM RAMEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGSSYSTEM

Det har hittills inte gjorts någon uttrycklig hänvisning till socialförsäkringssystemets (inbegripet social trygghet) potentiella betydelse för arbetarskyddet. Uppmärksamheten har i huvudsak riktats mot betydelsen av direkta åtgärder som vidtas av nationella eller regionala myndigheter. Trots det bör det understrykas att socialförsäkringssystem (oavsett om de förvaltas av offentliga myndigheter eller privata organisationer) kan spela en viktig roll för att främja ett förbättrat arbetarskydd, särskilt eftersom det finns ett direkt intresse inom dessa system av att minska antalet arbetssjukdomar och arbetsolyckor.

I detta sammanhang ombads medlemsstaterna att i korthet beskriva huvuddragen i sina socialförsäkringssystem när det gäller arbetarskydd och att ange i vilken omfattning dessa system inbegriper finansiella incitament som förbättrar arbetarskyddet. Medlemsstaterna tillfrågades dessutom om eventuella framtida förändringar av nivån på dessa incitament.

10.1 Huvuddrag i socialförsäkringssystem

Socialförsäkringssystemen i EU:s medlemsstater rör de ekonomiska konsekvenserna av arbetsolyckor och arbetssjukdomar för

arbetstagarna. Arbetskadeförsäkring är ofta obligatoriskt enligt lag. Detta innebär inte nödvändigtvis att arbetskadeförsäkringen ingår i ett nationellt socialförsäkringssystem. I vissa medlemsstater ansvarar privata försäkringsbolag för dessa försäkringar, under statlig tillsyn. Vissa medlemsstater har separata försäkringssystem för arbetsolyckor och arbetssjukdomar.

I vissa medlemsstater (Förenade kungariket) kan arbetstagare med arbetsskador även kräva ersättning genom domstolarna om de kan bevisa att arbetsgivaren varit försumlig i fråga om att uppfylla sin skyldighet att skydda arbetstagaren.

Kort beskrivning av socialförsäkringssystemen med avseende på arbetsolyckor och arbetssjukdomar.

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tvådelat system: arbetssjukdomar omfattas av socialförsäkringssystemet och arbetsolyckor av privata försäkringssystem. ➤ Arbetssjukdomsfonden är inriktad på botande vård och ersättning. ➤ Ersättning utbetalas och sjukvårdskostnader ersätts om man kan bevisa att exponering har skett. Om sjukdomen inte finns med på listan måste offret bevisa att den är arbetsrelaterad. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det viktigaste ekonomiska incitamentet är att arbetsgivarna står för kostnaderna under de två första sjukdomsveckorna (privatanställda) eller under hela sjukdomsperioden (statligt anställda). ➤ Det obligatoriska systemet för arbetsgivaransvar för arbetsolycksförsäkring är ett privat försäkringsarrangemang. ➤ Obligatorisk arbetsgivaransvarsförsäkring för arbetssjukdomar ombesörjs av ett återförsäkringsorgan. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Olycksförsäkringssystemet är obligatoriskt och lagstadgat. ➤ Privata försäkringsbolag under statlig tillsyn ansvarar för olycksförsäkringar. ➤ Arbetstagarförsäkring. Företagare och deras familjemedlemmar omfattas normalt inte av ett obligatoriskt försäkringssystem (med undantag för jordbrukare). 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Förutom allmänna invaliditetsbidrag finns särskilda bidrag för personer som invalidiserats till följd av arbetsolyckor eller som lider av specificerade arbetssjukdomar. ➤ Obligatoriskt försäkringssystem där arbetsgivare är förpliktade att teckna försäkring för att täcka sitt ansvar för skada eller ohälsa som drabbar deras anställda på arbetet. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Risk för arbetsolyckor (olyckor och sjukdomar) omfattas av det nationella försäkringssystemet. ➤ En majoritet av arbetstagarna är försäkrade genom CNAM. ➤ Det säkerställer skyddet för skadade arbetstagare och fastställer nivån på de försäkringsavgifter som företagen betalar.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Obligatoriska socialförsäkringssystem. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns ett system för obligatorisk socialförsäkring till vilket både arbetsgivare och arbetstagare bidrar. ➤ Arbetstagare som drabbas av arbetsskada eller arbetssjukdom är berättigade till viss socialförsäkringsersättning. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Försäkring är obligatorisk och omfattar alla arbetsolyckor, liksom alla sjukdomar som erkänns vara direkt relaterade till arbetet. ➤ Förvaltas av INAIL som lyder under arbetsministeriet. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Förvaltas av Accident Assurance association (AAA) som lyder under regeringen. ➤ Obligatoriskt och lagstadgat system. ➤ Arbetstagarförsäkring. ➤ Försäkring täcker arbetsolyckor och arbetssjukdomar. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Socialförsäkringssystemet skiljer inte mellan sjukdom och oförmåga till följd av arbetsrelaterade orsaker eller andra orsaker. ➤ Arbetsgivare måste betala sjukersättning för det första sjukdomsåret. ➤ Arbetstagarnas invaliditetsförsäkring täcker sjukdom och invaliditet för de som har varit sjuka mer än ett år. ➤ Läkarkostnader omfattas av nationella eller privata försäkringssystem, beroende på inkomst.
<p>Osterrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lagstadgat krav. ➤ Omfattar endast standardförmåner. ➤ Olycksförsäkring är inriktad på förebyggande och botande vård och ersättning. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Privat försäkringssystem mot olyckor samordnas av Instituto de Portugal. ➤ Arbetssjukdomar omfattas av socialförsäkringssystemet genom det nationella centret för skydd mot arbetsrisker, vilket finansieras genom arbetsgivaravgifter. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Obligatoriskt system som en del av socialförsäkringssystemet. ➤ Normalt är försäkring garanterad genom Gemensamma föreningen för arbetsskada och arbetssjukdomar (oberoende arbetsgivarförening som inrättats för gemensam förvaltning av skadeansvar). Ibland garanteras den av det organ som ansvarar för socialförsäkringssystemet. ➤ Försäkring syftar till förebyggande och botande hälsoinsatser och ersättning. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Arbetsskadeförsäkring är obligatorisk för alla som har inkomst från förvärvsarbete och finansieras genom uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare. ➤ Försäkringen samordnas med den vanliga ersättningen vid sjukdom. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Olycksförsäkringsfonderna är offentligrättsliga bolag och självstyrande genom arbetsmarknadens parter. ➤ Olycksförsäkringen är strukturerad efter olika sektorer av ekonomin. ➤ Lagstadgad uppgift är att förhindra olyckor, arbetssjukdomar och arbetsrelaterade hälsorisker och att mildra konsekvenserna av dessa.

10.2 Incitament inom ramen för socialförsäkring

Socialförsäkringssystem som täcker kostnaderna för arbetssjukdomar och arbetsolyckor kräver avsevärda ekonomiska resurser som uppbärs genom avgifter från arbetsgivare och arbetstagare.

Uttaget av försäkringspremier ger möjlighet att skapa finansiella incitament för att främja förebyggande åtgärder i företag. I en liten majoritet av EU:s medlemsstater finns finansiella incitament inbyggda i det obligatoriska socialförsäkringssystemet. Medlemsstaterna rapporterar om flera sådana incitament. Det vanligaste incitamentet är en differentiering av försäkringspremierna för arbetsolyckor och arbetssjukdomar eller av socialförsäkringsavgifter.

En differentiering av premierna eller avgifterna beror normalt i viss utsträckning på företagets effektivitet eller resultat i arbetarskyddshänseende. Indikatorerna för fastställandet av premierna varierar. Differentieringen av premier kan vara relaterad till risknivån inom olika sektorer och t.o.m. till risknivån eller arbetsmiljön i individuella företag. Det senare berör endast större företag. I vissa länder beror premiernas storlek på graden av överensstämmelse med föreskrifterna, medan det i andra beror på i vilken omfattning lämpliga hälso- och säkerhetsåtgärder vidtas.

I vissa medlemsstater inbegriper socialförsäkringssystemen, förutom ovan nämnda differentiering av premier eller avgifter, andra verktyg för att uppmuntra företag att förbättra säkerheten och hälsan på arbetsplatsen. Dessa verktyg inbegriper följande:

- Lån eller bidrag till förebyggande åtgärder.
- Partiell ersättning till arbetsgivare för kostnader för en hälsovård på arbetsplatsen.
- Skyldighet att stå för kostnaderna under viss sjukfrånvarotid.
- Krav på återbetalning av kostnader i fall av allvarlig försumlighet från arbetsgivarens sida.

I allmänhet förutser medlemsstaterna inte några större förändringar när det gäller antalet eller typen av sådana incitament. Det verkar emellertid finnas en tendens mot en större differentiering av försäkringspremierna för arbetsolyckor och arbetssjukdomar. I Sverige diskuteras skapandet av finansiella incitament.

I vilken omfattning inbegriper socialförsäkringssystemet finansiella incitament för att förbättra arbetarskyddet? Förväntas några förändringar i förekomsten av eller nivån på dessa incitament?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Arbetsjukdomsfonden inbegriper inga finansiella incitament. ➤ Inga förändringar förväntas av arbetsjukdomsfondens preventionspolicy. Varierande bidrag till fonden beroende på ett företags preventionsinsatser är emellertid en möjlighet. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Varken socialförsäkringssystemen eller socialbidragssystemen innehåller några särskilda finansiella incitament. ➤ Det viktigaste finansiella incitamentet är att arbetsgivare står för sjukfrånvarokostnaderna under de två första veckorna (privatanställda) eller under hela sjukdomsperioden (statsanställda). ➤ Inga ändringar förutses. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ersättning till arbetsgivare för kostnader för arbetarskydd. ➤ Olycksförsäkringssystem inbegriper incitament för större företag, särskilda avgiftssystem där premierna grundas på antal olyckor. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns inga finansiella incitament i Förenade kungarikets socialförsäkringssystem. Ersättning betalas ut av staten från den allmänna beskattningen. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ CRAM har finansiella incitament för små och medelstora företag i form av förskott eller bidrag. ➤ Inga större ändringar förutses. ➤ Större företag kan dra nytta av återbetalningar av deras försäkringsbidrag om de vidtar åtgärder för att förbättra arbetarskyddet.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ IKA föreskriver ett arbetsriskbidrag för arbetsgivare som är relaterat till företagets arbetarskyddsstandarder. ➤ Detta incitament har hittills inte varit särskilt framgångsrikt. ➤ Nya incitament håller på att undersökas. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns inga särskilda incitament i socialförsäkringssystemet. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Den premie som arbetsgivare betalar till INAIL beräknas på grundval av de totala löneutbetalningarna, med en reglerbar nivå beroende på särskilda risker. ➤ INAIL införde tre slags incitament: avgiftsdifferentiering, premier för små och medelstora företag och premier för byggsektorn. ➤ Avgiftsdifferentiering beror på en fullständig tillämpning av föreskrifter om prevention. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns inga incitament. ➤ Uttaget av premieavgifter per risksektor innebär ett slags finansiellt incitament. ➤ Ett mer företagsorienterat uttag av avgifter håller på att diskuteras. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Arbetsgivarna står för minst 70 % av lönen under det första året av sjukfrånvaro men kan försäkra sig mot detta. Premierna grundas på nivån av sjukfrånvaro. ➤ Efter det första året täcker invaliditetsbidragslagen sjukdom och invaliditet. Premierna grundas på antalet invaliderade personer som har lämnat företaget de senaste fem åren.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Socialförsäkringsinstitutionerna kan vidta åtgärder för att från arbetsgivaren återkräva inbetalda socialförsäkringsavgifter när det gäller arbetsolyckor eller arbetsjukdomar vid allvarlig försumlighet eller avsiktligt vållande. ➤ Inga förändringar förväntas. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Finansiella incitament för att förbättra arbetarskyddet finns inte i det portugisiska socialförsäkringssystemet. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Försäkringsbeloppet kan minskas med upp till 10 % om effektiva förebyggande åtgärder vidtas eller ökas med upp till 20 % för företag som inte följer bestämmelserna. ➤ Storleken på det utbetalda bidraget ökar med 30-50 % när skadan eller sjukdomen resulterar från bristande iakttagande ➤ Ändringar planeras fr.o.m. 1998. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns inga finansiella incitament i socialförsäkringssystemet. ➤ Finansiella incitament diskuteras. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Bidraget avspeglar skillnaden i omfattning och kostnader för olycksprevention hos enskilda företag. ➤ Ett kompletterande system som inbegriper införandet av tillägg till eller beviljande av rabatter för försäkringsbolagets ansträngningar att vidta arbetarskyddsåtgärder. ➤ Incitament granskas regelbundet och justeras till riskbeloppet.

10.3 Privata försäkringssystem

EU:s medlemsstater har inte bara obligatoriska socialförsäkringssystem, utan ibland även frivilliga privata försäkringssystem som innefattar finansiella incitament för att uppmuntra företag att förbättra arbetarskyddsnivån. De viktigaste incitamenten som används inom ramen för privata försäkringssystem är följande:

- En differentiering av premierna för försäkring av kostnaderna för t.ex. sjukfrånvaro och läkarbehandling till följd av arbetsolyckor och arbetssjukdomar.
- En differentiering av premierna för försäkring av kostnaderna för arbetstagares krav på ersättning från sina arbetsgivare vid arbetsolyckor och arbetssjukdomar.

De privata försäkringssystemens utrymme för att förbättra hälsa och säkerhet genom finansiella incitament är begränsat. Särskilt för små företag beror försäkringskostnaderna i de flesta fall på erfarenheterna av försäkringskrav inom sektorn som helhet snarare än på en beräkning av hur effektiva de enskilda företagen är i hälso- och säkerhetskänslighet.

Det finns större möjligheter för privata försäkringsorgan att skapa incitament för större arbetsgivare med riskförvaltningssystem som erkänns av försäkringsorganet. Med avseende på

andra – mindre – företag tar försäkringspremierna emellertid ofta endast hänsyn till den inbegripna risken och beaktar nästan aldrig företagets preventionsansträngningar. Eftersom försäkringskostnaderna styrs av marknadskrafterna tenderar incitament kopplade till uppnådda hälso- och säkerhetsresultat ofta att överskuggas av kostnadsvängningar som beror på marknadssituationen.

Även om det i vissa medlemsstater finns en trend mot mer flexibla försäkringspremier, förväntas inga större förändringar av antalet eller typen av sådana finansiella incitament i privata försäkringssystem.

I vilken omfattning inbegriper privata försäkringssystem finansiella incitament för att förbättra arbetarskyddet? Förutses några förändringar i förekomsten av eller nivån på dessa incitament?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Försäkringsgivare tar hänsyn till goda resultat avseende arbetsolyckor. Premierna kan variera med upp till 15 %. ↳ Premierna för små företag varierar inte särskilt mycket. ↳ Det finns en trend att ta hänsyn till de inbegripna riskerna och ett företags preventionsansträngningar. 	<p>Danmark</p>	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Privata försäkringssystem har inga inslag som påverkar arbetarskyddet. ↳ Det förväntas inga förändringar av de nuvarande förfarandena inom den närmaste framtiden. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Utrymmet för finansiella incitament inom försäkringar är mycket begränsat. ↳ Särskilt för mindre företag är försäkringskostnaden relaterad till historisk eller sektoriell erfarenhet av krav. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Risken för arbetsskador (olyckor och sjukdomar) täcks av det nationella socialförsäkringssystemet och inte av privata försäkringssystem.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Privata försäkringsorganisationer tar hänsyn till hur de försäkrade företagen behandlar arbetarskyddsfrågor, liksom resultaten rörande försäkringsobjektet (t.ex. olycksfrekvens). ↳ Det finns inga tillgängliga uppgifter om framtida utveckling. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns finansiella incitament såtillvida att ersättningskostnader är kopplade till premienivåer. ↳ Inom ramen för pilotsystem som har utvecklats erbjuds sänkta försäkringspremier till vissa nystartade små och medelstora företag som åtar sig att genomföra en godkänd arbetarskyddskurs och därefter genomföra ett lämpligt säkerhetsstyrningssystem. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Inga finansiella incitament eller avgiftsrabatter. ↳ Premien fastställs på grundval av den konkreta risk som försäkringen avser. ↳ Vidtagande av säkerhets- och hälsoåtgärder kan leda till mer gynnsamma premier. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Företag måste enligt lagen ansluta sig till AAA. ↳ Det finns inga privata försäkringssystem. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Försäkringsgivare fastställer premien för försäkring av utbetalning av sjukersättning i företaget. ↳ Företag kan också välja att själva betala kostnaderna för sjukfrånvaro eller att försäkra en del av kostnaderna. ↳ Inga framtida förändringar förväntas
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det är inte känt om det finns finansiella incitament i privata försäkringssystem som särskilt rör arbetarskyddsåtgärder. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Införandet av premier som är graderade enligt risken för arbetsolyckor inom företaget 1998. ↳ Premier kommer att bedömas genom hänvisning till den verksamhet som bedrivs och till preventionssituationen på arbetsplatsen. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Risken för arbetsolyckor och arbetssjukdomar täcks inte av privata försäkringssystem. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Det finns inte några finansiella incitament. ↳ Privata försäkringssystem har inga inslag som påverkar arbetarskyddet. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Företag är förpliktade att ansluta sig till ett lagstadgat olycksförsäkringssystem. Privata olycksförsäkringssystem använder inte finansiella incitament för att försöka förbättra arbetarskyddet hos företag.

11

VAL AV ENTREPRENÖRER PÅ GRUNDVAL AV ARBETARSKYDDSKRITERIER

Ett relativt nytt och lite annorlunda sätt att främja arbetarskydd hos företag innebär att valet av entreprenörer eller leverantörer av produkter, varor och tjänster sker på grundval av deras insatser när det gäller arbetarskydd. Inom ramen för det här projektet ombads medlemsstaterna att ange om offentliga organisationer (på nationell, regional och lokal nivå) – i egenskap av upphandlande enheter – väljer entreprenörer eller leverantörer på grundval av arbetarskyddskriterier.

Resultaten av denna undersökning visar att flera medlemsstater har viss erfarenhet av detta.

Ibland har man intagit en legalistisk inställning där offentliga organisationer kräver att leverantören uppfyller arbetarskyddslagstiftning. I vissa medlemsstater finns det särskilda lagar som förbjuder offentliga organisationer att sluta avtal med personer som har befunnits vara skyldiga till överträdelser vad gäller hälsa och säkerhet i arbetet (Spanien). Ibland föreskrivs i specifikationerna för offentliga kontrakt en skyldighet att uppfylla hälso- och säkerhetsföreskrifter under utförandet av arbeten. I andra medlemsstaterna är det upp till den berörda offentliga organisationens skönmässiga bedömning (eller initiativ) att beakta entreprenörens säkerhets- och hälsoinsatser.

Offentliga organisationer kan också, i egenskap av upphandlande enheter, kräva strängare arbetarskyddsstandarder än det minimum som fastställs i föreskrifter eller kräva särskilda initiativ som stöder det praktiska genomförandet av arbetarskyddsåtgärder på arbetsplatsen – t.ex. utbildningsprogram eller kampanjer (Nederländerna).

Det finns flera skäl till att det kan anses viktigt att ta hänsyn till entreprenörens hälso- och säkerhetsinsatser vid tilldelning av kontrakt.

För det första kan offentliga organisationer (nationella och lokala) – i egenskap av upphandlande enheter – lägga ut avsevärda mängder arbete på kontrakt. Kontrakt mellan offentliga organisationer och entreprenörer kan vara relativt stora eller typen av arbete/tjänst som efterfrågas relativt specifik. Det kan skapa ett incitament att uppvisa goda säkerhets- och hälsoresultat inom vissa sektorer. För det andra kan det faktum att bra företag tilldelas kontrakt fungera som ett exempel på god arbetspraxis för andra.

I vilken omfattning väljer offentliga organisationer – i egenskap av upphandlande enheter – entreprenörer på grundval av deras insatser när det gäller arbetarskydd vid upphandling av varor och tjänster?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Särskilda upphandlingsförfaranden reglerar inköp av arbetsutrustning och personlig/gruppskyddsutrustning inom den offentliga sektorn. ➤ Huvudleverantören måste avstå från att använda underleverantörer som han vet har uppvisat dåliga resultat med avseende på hälsa och säkerhet. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Arbetskyddsvariabler ingår i statliga och lokala myndigheters upphandlingspolicy, mestadels i fråga om produkter. ➤ Kvantitativa uppgifter om de villkor som ställs finns inte tillgängliga. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det är inte vanligt att ställa sådana krav. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Alla företag, inbegripet lokala myndigheter, har visst ansvar för sina entreprenörers verksamhet inom ramen för hälso- och säkerhetslagstiftningen. Hur myndigheter försöker påverka entreprenörer är i stort sett upp till de enskilda myndigheterna. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Entreprenörer måste iaktta socialbestämmelser. Dessa inbegriper säkerhet och hälsa.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Alla myndigheter föreskriver villkor avseende arbetarskydd. ➤ Kontrakt genomförs strikt vid inköp av varor eller tjänster för vilka vissa krav eller standarder föreskrivs i lagen (t.ex. konstruktion, utrustning). 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vissa organisationer begär en kopia av leverantörens säkerhetsförklaring innan de köper in tjänster/varor. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Gällande lagstiftning kräver att anbudsblanketterna föreskriver att säkerhetsföreskrifter måste iaktas i enlighet med EU:s direktiv. ➤ En nationell sammanslutning (ITACA) inrättades nyligen med uppgift att definiera och utveckla genomsynliga administrativa förfaranden av hög kvalitet för offentliga anbud. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ AAA fastställer egna olyckspreventionsregler för entreprenörer. ➤ Stora företag fastställer egna arbetarskyddsstandarder för entreprenörer. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det finns flera exempel på att myndigheter ställer krav på entreprenörer om hälso- och säkerhetsstandarder vid inköp av varor och tjänster, t.ex. i fråga om städtjänster och grävarbeten.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ I vissa enskilda fall är de parter med vilka ett kontrakt ingås skyldiga att iaktta de relevanta arbetarskydds-föreskrifterna. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Alla myndighetsorgan måste uppfylla den särskilda lagstiftning som omfattar offentliga anbudsordningar och upphandling av varor eller tjänster. ➤ I fråga om produkter måste dessa garantera en rad tekniska säkerhetsspecifikationer i enlighet med europastandarder eller nationella standarder. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Myndigheter får inte tilldela kontrakt till personer som har funnits vara skyldiga till brott vad gäller arbetarskydd. I specifikationerna för offentliga kontrakt fastställs ett åtagande att iaktta arbetarskydds-föreskrifter under utförandet av arbeten. ➤ Produkter som erbjuds myndigheter måste uppfylla säkerhetsspecifikationer. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det är ovanligt att ställa sådana krav. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ När myndigheter tilldelar kontrakt inbegriper kontraktet bindande villkor om att av rättsliga föreskrifter, inbegripet arbetarskydds-föreskrifter, skall följas.

Del 4. **EUROPEISK NIVÅ**

12

INITIATIV PÅ EUROPEISK NIVÅ

Medlemsstaterna ombads ange vilka initiativ som skulle kunna tas på europeisk nivå när det gäller de ekonomiska aspekterna av arbetarskydd.

De flesta medlemsstater ser ett behov av informationsutbyte om beräkningar av kostnaderna för och nyttoeffekterna av åtgärder som vidtas av nationella myndigheter. Detta anses vara värdefullt och borde enligt vissa länder eftersträvas mer kraftfullt. Ekonomiska beräkningar av EU:s direktiv, information på makronivå och undersökningar av särskilda åtgärder nämndes särskilt.

I fråga om metodutveckling på nationell nivå anser många medlemsstater att det behövs en metod för att bedöma effekterna av tillämpningen av EU-direktiv med hjälp av gemensamma faktorer som tillåter jämförelser. Finland rekommenderade ytterligare harmonisering av statistik mellan medlemsstaterna, t.ex. i fråga om kvantifieringen av omfattningen av arbetsrelaterad sjukdom. Dessa uppgifter uppgavs vara en nödvändig förutsättning för efterföljande ekonomiska analyser och för en beräkning av kostnaderna för och nyttoeffekterna av befintliga eller föreslagna EU-direktiv. För närvarande är det både svårt och mödosamt att bedöma jämförbara europeiska siffror.

Flera länder föreslår en utveckling av metoder eller instrument som kan användas på företagsnivå. Vissa medlemsstater (Italien, Nederländerna) har

understrukit betydelsen av förenklade modeller för kostnadsnyttoanalyser som även kan användas av små och medelstora företag i deras dagliga verksamhet. Dessa praktiska och förenklade metoder borde uttryckligen vara inriktade på andra nyttoeffekter än minskad sjukfrånvaro, t.ex. produktivitet, kvaliteten på varor/tjänster och konkurrenskraft. Metoder och instrument på detta område skulle vara mindre påverkade av nationell lagstiftning och lättare kunna spridas. Grekland föreslog att arbetsmarknadens parter borde delta – och bidra med egen statistik, åsikter och erfarenhet i alla framtida åtgärder som påverkar ekonomiska aspekter på europeisk nivå.

Förutom metodutveckling (för både nationell nivå och företagsnivå) lades en rad olika förslag fram om initiativ som skulle kunna tas på europeisk nivå, t.ex. följande:

- Utvärdering av åtgärder med avseende på produktivitet och konkurrenskraft.
- Riktlinjer för enhetliga indikatorer, förbättring av jämförbarheten.
- En databas för åtgärder, kostnader och effektivitet.
- Pilotprojekt, forskning.
- Utbyte av framgångsrika metoder och exempel.

Spridningen av information om finansiella incitament stöds av de flesta medlemsstater. Vissa

medlemsstater föreslår ytterligare forskning och spridning av empiriska bevis om effektiviteten hos försäkringsbaserade incitamentsystem.

Vidare kommer Shape-projektet ge relevant information om olika metoder. Syftet med detta projekt, som finansieras av Europeiska kommissionen, är att utveckla testmetoder för kostnadsnyttoanalyser avseende arbetarskyddsåtgärder.

TABELL. ÖVERSIKT ÖVER MEDLEMSSTATERNAS FÖRSLAG TILL INITIATIV PÅ EUROPEISK NIVÅ

	AT	BE	DE	DK	ES	FI	FR	GB	GR	IR	IT	LU	NL	PT	SE
Beräkningar avseende EU-direktiv och spridning av dessa.	●		●	●	●	●	●	●							
Spridning av beräkningar och uppgifter på nationell nivå.	●		●		●	●	●	●	●		●			●	●
Utveckling och erfarenheter av olika metoder (makronivå).			●				●	●			●	●			●
Harmonisering av uppgifter, förbättring av jämförbarhet.					●	●		●			●	●			
Utveckling och jämförelse av metoder och instrument för företag.			●	●		●	●	●			●			●	
Spridning av god praxis, pilotprojekt, databaser.					●	●	●	●	●		●	●	●		●
Information om fallstudier, spridning till små och medelstora företag.											●		●		
Beräkning av nyttoeffekter, effekter på produktivitet och kvalitet.		●		●		●					●	●		●	
Effektivitet, indikatorer för verkningsgrad.			●			●									
Ekonomiska incitament.	●					●	●	●							●
Forskningsprojekt.							●	●		●	●				

Vilka initiativ skulle kunna tas på europeisk nivå när det gäller ett utbyte av information om beräkningar av kostnaderna för och nyttoeffekterna av åtgärder som vidtas av nationella myndigheter?

<p>Belgien</p>	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> Europeiska kommissionen skulle kunna sprida de slutliga dokumenten om beräkningen av effekterna av EU-direktiv. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> Alla analyser av effekter borde vara lätt tillgängliga. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> Information om särskilda undersökningar som utformats för att beräkna kostnaderna för och nyttoeffekterna av åtgärder skulle kunna vara värdefull. Erfarenheter av metoder och resultat skulle kunna delas i större utsträckning. Åtgärderna när det gäller kostnaderna för dålig hälsa och säkerhet skulle på kort till medellång sikt kunna inriktas på spridningen av nationella undersökningar. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> Ett utbyte av information mellan nationella myndigheter skulle kunna vara värdefullt (statistiska undersökningar, metodexperiment etc.).
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> Spridning och utbyte av information mellan nationella myndigheter med exempel och kommentarer (antingen genom dokument, Internet eller besöksprogram). Insamling av uppgifter, åsikter och förslag från arbetsmarknadens parter och från socialförsäkringsorganisationer. 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> Det verkar inte finnas särskilt mycket information om ovanstående kostnader/nyttoeffekter. Kanske forskningsmedel kan göras tillgängliga. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> Spridningen av information till små och medelstora företag på ett enkelt språk, främst genom Europeiska byråns nätverk men även direkt genom INAIL och handelskammarens INFO-center. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> NIA TNO:s Shape-projekt, på uppdrag av GD V, skulle kunna användas i detta syfte. 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> Spridningen av information om fallstudier verkar särskilt värdefull. Denna information kan användas i utbildningssyfte. Att ta fram tillräckligt med fallstudiematerial är mycket dyrt. Exempel på tillgänglig internationell kunskap skulle kunna vara användbart.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> Det är inte möjligt att göra beräkningar av detta slag. På sin höjd skulle de leda till tillhandahållandet av vilseledande information, ett utbyte av information förefaller onödigt. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> Initiativ som bidrar till utbytet och spridningen av information om kostnadsnyttoanalyser är mycket viktiga, både för myndigheter och företag. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> Främjande av tillhandahållandet av maximalt information om nationella myndigheters erfarenhet av beräkningar av kostnaderna för och nyttoeffekterna av statliga åtgärder. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> Spridning av beräkningar och uppgifter på nationell nivå. Mer information och analyser avseende effekterna av ekonomiska incitament på arbetarskyddet. Ökat utbyte av erfarenheter av användning av olika metoder och modeller. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> Utbyte av information om dessa frågor borde eftersträvas mer kraftfullt.

Vilka initiativ skulle kunna tas på europeisk nivå när det gäller beräkningen av undermåligt arbetarskydd och utvecklingen och användningen av metoder för att beräkna kostnader och nyttoeffekter?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> Man bör prioritera en utvärdering av hur åtgärder påverkar konkurrensen, sysselsättningsnivåer, produktivitet och produktkvalitet. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> Ytterligare utveckling bör inriktas på kvantifiering av förekomsten av arbetsrelaterade sjukdomar. På företagsnivå behövs andra komponenter för "nyttoeffekter" än sjukfrånvaro. Det behövs ytterligare utveckling av praktiska och enkla metoder för att inbegripa produktivitet och kvalitet på produkter/tjänster i beräkningar på företagsnivå. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> En harmonisering av statistiken är en nödvändig förutsättning för jämförelser. Ekonomiska beräkningar och kommentarer till dessa beräkningar bör vara lättillgängliga. Metoder för att beräkna och uppskatta kostnaderna för och nyttoeffekterna av arbetarskydd bör bedömas och utvecklas genom europeiskt samarbete. Framgångsrika metoder bör spridas. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> För närvarande är det sannolikt att beräkningar av enhetlig alleuropeiska siffror är både svårt och resurskrävande. Ytterligare arbete om erfarenheter av beräkning av kostnaderna för och nyttoeffekterna av nuvarande eller föreslagna EU-direktiv skulle vara särskilt värdefullt. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> Användning av expertgrupper rekommenderas för utvecklingen av en metod för att utvärdera kostnaderna för och nyttoeffekterna av arbetarskydd inom den rådgivande kommittén för arbetarskyddsfrågor i Luxemburg. Pilotprojekt i företag föreslås för att testa metoderna för beräkning av dessa kostnader och nyttoeffekter.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> Spridning och utbyte av information mellan nationella myndigheter med exempel och kommentarer (dokument, Internet eller besöksprogram). 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> Det verkar inte finnas särskilt mycket information tillgänglig om ovanstående kostnader/nyttoeffekter. Kanske forskningsmedel kan göras tillgängliga. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> Utarbetandet av riktlinjer för identifiering av enhetliga indikatorer för att bedöma kostnader och nyttoeffekter. 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> Inför EU-statistik om typen av skador och var de inträffat. Utvärdera standardsjukfrånvaro. Kostnader för arbetarskydd i jämförelse med vunna arbetstimmar (arbetstid minus sjukfrånvaroförluster) 	<p>Nederländerna</p> <ul style="list-style-type: none"> Insamling av regelbundna beräkningar av kostnader och effektivitet på företagsnivå för olika slags hälsorisker, olika industrisektorer och olika företagsstorlekar rekommenderas. Databas innehållande åtgärder, kostnader för och effekterna av vissa risker.
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> Beräkningar av detta slag på europeisk nivå skulle kunna vara användbara. Nyttoeffekterna av beräkningar av detta slag är begränsade. Konkreta konsekvenser skulle kunna klargöras innan kostnadsnyttoanalyser utvecklas. Nya metoder får inte leda till mer arbete. 	<p>Portugal</p> <ul style="list-style-type: none"> Särskild noggrannhet skulle iaktas vid definitionen av parametrar för att bedöma nyttoeffekterna. 	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> Att utveckla en metod som skulle göra det möjligt att bedöma effekterna av tillämpningen av EU-direktiv, med hjälp av gemensamma faktorer som skulle möjliggöra jämförelser. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> Målet bör vara en europeisk modell 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> Jämförelse och kritisk utvärdering av lämpliga instrument, t.ex. genom att inrätta ett lämplig informationsnät. Insatser på europeisk nivå bör i första hand inriktas på att utveckla metoder för att bedöma kostnaderna för och nyttoeffekterna av arbetarskydd och att beskriva fördelarna med detta.

Vilka initiativ avseende information om användningen av finansiella incitament eller andra instrument skulle vara genomförbara?

<p>Belgien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Positiv inställning i fråga om varje initiativ som tas på europeisk nivå inom detta område. 	<p>Danmark</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Flera empiriska bevis på effektiviteten hos försäkringsbaserade incitamentsystem. 	<p>Finland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Forskning om incitament som för närvarande används. Närmare och mer omfattande undersökning av deras betydelse. ➤ Jämförande undersökningar av de ekonomiska effekterna av olika slags åtgärder. ➤ En undersökning om växelverkan mellan arbetsförhållanden och produktivitet skulle kunna göras på grundval av ett samarbete. 	<p>Förenade kungariket</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Allt arbete om finansiella incitament bör fullt ut ta hänsyn till det arbete som utförs av Europeiska fonden för förbättring av levnads- och arbetsvillkor, för att undvika överlappning. ➤ Ta fram enkla metoder för företag som dagligen fattar beslut, särskilt för små och medelstora företag. Forskningsprojektet Shape kan, med tiden, tillhandahålla relevant information. 	<p>Frankrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Öppen för utveckling av europeiska projekt som t.ex. Shape, på grundval av utvärderingar som diskuteras inom den rådgivande kommittén i Luxemburg.
<p>Grekland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Spridning och utbyte av information mellan nationella myndigheter med exempel och kommentarer (dokument, Internet eller besöksprogram). 	<p>Irland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det verkar inte finnas särskilt mycket information om ovanstående kostnader/nyttoeffekter. Kanske forskningsmedel kan göras tillgängliga. 	<p>Italien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Identifiering av alla europeiska finansieringskällor som direkt eller indirekt stöder och utvecklar säkerhet och hälsa i arbetet (forskning, utbildning, strukturfonder) 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Det (befintliga) Shape-projektet är viktigt. ➤ Spridning av information genom byråns nätverk. 	<p>Nederländerna</p>
<p>Österrike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Insamling, bearbetning och spridning av information av detta slag skulle kunna utföras av byrån. 	<p>Portugal</p>	<p>Spanien</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Att främja tillhandahållandet av information om de förfaranden som företag tillämpar för att beräkna effekterna av förebyggande åtgärder på deras finansiella resultat. 	<p>Sverige</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Dela med sig av resultaten från undersökningar om finansiella incitament och effekterna av dessa på arbetarskydd. 	<p>Tyskland</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ En utveckling av indikatorer för den övergripande ekonomiska effektiviteten bör övervägas. I detta syfte borde information om säkerhet och hälsa i ökad utsträckning kombineras med ekonomiska uppgifter (t.ex. perioder av arbetsförmåga i förhållande till produktion).

Del 5. **SLUTSATSER**

SLUTSATSER

Överväganden avseende kostnader för och nyttoeffekter av arbetarskyddsåtgärder

1. De ekonomiska effekterna, och mer specifikt beräkningen av kostnader för och nyttoeffekter av arbetarskydd, har blivit en viktig fråga i de flesta av Europeiska unionens medlemsstater och får allt större uppmärksamhet.
2. I medlemsstaterna används olika finansiella incitament och instrument i den politik som förs på området för säkerhet och hälsa i arbetet. Kostnadsnyttoanalyser är det som för närvarande diskuteras mest men även andra incitament, t.ex. användning av subventioner och ekonomiska sanktioner, är viktiga.
3. I vissa medlemsstater ingår en beräkning av de ekonomiska effekterna i det normala informationsunderlag som beaktas i den politiska beslutsprocessen. Hur ekonomiska beräkningar påverkar beslutsfattandet varierar emellertid mellan medlemsstaterna.
4. Även om kostnadsnyttoanalyser betraktas som en viktig del i beslutsprocessen för nya åtgärder i de flesta medlemsstater verkar etiska aspekter dominera.

Arbetarskyddspolitikens ekonomiska effekter

5. I många medlemsstater görs kostnadsnyttoanalyser ofta rutinmässigt innan man vidtar en åtgärd och ibland är de till och med obligatoriska. Andra åtgärder, t.ex. kampanjer, bedöms inte i samma omfattning.
6. Få medlemsstater gör kostnadsnyttoanalyser efter det att en arbetarskyddsåtgärd har vidtagits.
7. Beräkningsmetoderna varierar från land till land och kan också variera beroende på åtgärdens karaktär. Det är särskilt svårt att beräkna nyttoeffekterna. Sociala aspekter ingår i allmänhet i viss utsträckning.
8. Medlemsstaterna har uppgett att det på grund av en mängd olika faktorer är svårt att beräkna nyttoeffekterna, t.ex. bristen på tillförlitliga uppgifter, svårigheter att isolera relevanta faktorer och det faktum att nyttoeffekterna ofta blir synliga först efter en viss tid.
9. Vissa medlemsstater har beräknat kostnaderna för arbetsrelaterade sjukdomar som procentuell andel av BNP. De procentsatser som redovisats ligger på mellan 2,6 och 3,8 % (med en variation av inbegripna kostnadsfaktorer). För de andra medlemsstaterna har uppskattningarna grundats på de totala

redovisade kostnadsuppgifterna som en del av BNP. Procentsatserna varierade i dessa på mellan 0,4 och 4 %.

10. De metoder som har använts för att beräkna kostnaderna för arbetsrelaterad sjukdom som procentuell andel av BNP varierade alltför mycket för att möjliggöra en strikt jämförelse mellan medlemsstaterna. Trots detta anses att räckvidden av indikationer på kostnaderna för arbetsrelaterade risker ge en ungefärlig uppskattning av de faktiska inbegripna kostnaderna.
11. För enskilda företag är det viktigare att veta om specifika investeringar i arbetarskyddsåtgärder kommer att minska deras kostnader. De flesta medlemsstater har eller håller på att utveckla instrument som kan hjälpa företag att beräkna kostnaderna för och nyttoeffekterna av åtgärder. Små och medelstora företag saknar för det mesta ekonomiska resurser och personalresurser för att tillämpa dessa metoder på rätt sätt.

Användning av finansiella incitament

12. Subventioner som främjar utveckling, försäljning eller inköp av produkter, produktionsmetoder, arbetsorganisation, maskiner etc. som är lämpliga ur säkerhets- och hälsosynpunkt finns i de flesta av

medlemsstaterna. En beräkning av effekterna av de åtgärder som vidtas inom ramen för subventioner görs emellertid endast i ett fåtal medlemsstater.

13. Vad gäller subventionsordningarnas framtid tycks det föreligga olika trender i Europa. I vissa medlemsstater är subventionsordningar hårt belastade medan man i andra vidtar nya åtgärder.
14. Medlemsstaterna förfogar över väl utvecklade system för beslut om viten och böter för enskilda företag. Trots detta verkar de utnyttjas i ganska liten utsträckning. Det främsta syftet med upprätthållandet är ett iakttagande av lagstiftningen.
15. Vissa medlemsstater har uppgett att vitesbeloppen är alltför låga för att ha en avskräckande effekt och att de därför har vidtagit åtgärder för att höja dem. Dessutom verkar det finnas ett ökat intresse för att myndigheterna själva skall besluta om böter istället för, eller förutom, att åtal väcks mot överträdelse.
16. I en liten majoritet av medlemsstaterna i Europeiska unionen finns finansiella incitament i det obligatoriska socialförsäkringssystemet för arbetsolyckor och arbetssjukdomar. Medlemsstaterna har rapporterat om olika incitament. Det vanligaste incitamentet är en differentiering av premierna.

17. Små företag påverkas särskilt av det faktum att finansiella incitament inom ramen för premiepolicyn normalt beror på erfarenheterna av ersättningskrav inom sektorn som helhet snarare än på en beräkning av hur effektiva de enskilda företagen är i hälso- och säkerhetshänseende.

18. Ett relativt nytt och annorlunda sätt att främja arbetarskydd hos företag innebär att de offentliga organisationerna – i egenskap av upphandlande enheter – väljer entreprenörer och leverantörer av produkter, varor och tjänster på grundval av deras insatser när det gäller arbetarskydd.

19. Flera medlemsstater ser ett behov av ett informationsutbyte om beräkningar av åtgärders kostnader och nyttoeffekter. Flera medlemsstater anser att det behövs en metod som gör det möjligt att bedöma effekterna av EU-direktiv.

Initiativ på europeisk nivå

20. En ytterligare utveckling av instrument som kan användas på företagsnivå föreslås. Vissa medlemsstater understryker betydelsen av förenklade modeller för kostnadsnyttoanalyser som även kan användas av små och medelstora företag i deras dagliga verksamhet.

BILAGOR

DEFINITIONER¹

Frånvaro

Tillfällig frånvaro från arbetet som kan vara både sjukfrånvaro och icke-specificerad frånvaro från arbetet.

Böter

Ekonomiska sanktioner som utdöms direkt av en yrkesinspektion.

Nyttoeffekter

De nyttoeffekter som uppstår genom en åtgärd eller politik kan beräknas utifrån skillnaden mellan de samlade korrigerande kostnaderna i situationen före och efter åtgärderna plus det monetära värdet av andra förbättringar som har samband med projektet eller politiken.

Kostnadsnyttoanalys

En metod för utvärdering av de totala kostnaderna och nyttoeffekterna i monetära enheter för samhället eller inom ramen för ett särskilt projekt. Vid en kostnadsnyttoanalys jämförs de förebyggande kostnaderna med nyttoeffekterna (dvs. sänkta korrigerande kostnader plus ytterligare vinster).

Sjukdomskostnader

En metod att lägga till *kostnader* som har samband med sjukdomar.

Vid en sjukdomskostnadsanalys kvantifieras problemets omfattning, medan man måste använda andra metoder för att välja mellan olika lösningar. En sjukdomskostnadsanalys kan inbegripa både ekonomiska och socioekonomiska kostnader, beroende på den eller de agenter för vilka beräkningen görs. Vid en sjukdomskostnadsmetod är "kostnader" de resurser som används i samband med särskilda hälsoreultat.

Kostnader

Det monetära värdet av de resurser som används. Inom ramen för detta projekt avses med "förebyggande kostnader" de resurser som används för förebyggande åtgärder, och med "korrigerande kostnader" konsekvenserna av olyckor och förekomsten av sjukdom.

Förtidspensionering

Varje permanent tillbakadragande från arbetslivet före "normal" pensionsålder (i enlighet med nationella seder och lagstiftning). Som en hälsoindikator definieras förtidspensionering ofta som personer som erhåller sjukpension.

Ekonomiska kostnader

Utgifter (i monetära termer) för en ekonomisk agent, dvs. företaget, den enskilda personen eller den offentliga sektorn. Ekonomiska kostnader inbegriper *överföringar* mellan agenter, till skillnad från sociala kostnader.

Viten

Ekonomiska sanktioner som utdöms av en domstol.

Mänskliga kostnader

Ett begrepp som används i socioekonomiska beräkningar för att beskriva värdet av livskvalitet (vilket inbegriper psykisk och fysisk hälsa) som sådan. Begreppen "sorg och lidande" eller "hälsomässig medellivslängd" kan också användas för att beskriva samma fenomen. Mänskliga kostnader kan kvantifieras genom metoder för villighet att betala.

Icke-medicinsk rehabilitering

Utgifter som inträffar för att skapa möjligheter för rörelsehindrade personer att utföra normala aktiviteter, t.ex. konverteringar på arbetsplatsen eller i hemmet och arbetsrehabilitering.

Arbetsolycka

En plötslig händelse, orsakad av yttre orsaker som skett i samband med arbete. Effekterna av olyckor kan vara följande: ohälsa eller skada, skada på egendom, anläggning, produkter eller miljön, produktionsbortfall eller ökad skadeståndsskyldighet.

¹ Denna bilaga grundas delvis på Europeiska fondens rapport "En modell för beräkning av kostnaderna för stressfaktorer på nationell nivå".

Arbetssjukdomar

Sådana sjukdomar som drabbar arbetstagare och som man vet (eller förmodar) orsakas av dålig arbetsmiljö. Arbetssjukdomar erkänns officiellt, till skillnad från arbetsrelaterade sjukdomar, av myndigheter eller försäkringssystem.

Situationsbundna kostnader (för olyckor eller arbetssjukdomar)

Förlorade affärsmöjligheter (order, försäljning) som förmodligen inte skulle ha skett om olyckan eller arbetssjukdomen inte hade inträffat.

Produktionsförlust

En metod som används för att fastställa det monetära värdet av förlorad arbetstid till följd av sjukdom. Värdet av en förlorad arbetstimme (vecka, år) antas vara arbetstagarens marginella prestation (produktion).

Återbetalningsperiod

En enkel indikator som används vid kostnadsnyttoanalyser för att jämföra betalningsflöden (inkomster och utgifter) i samband med projekt, investeringar eller politik. Inga indikatorer inbegriper tidseffekten.

Bestående invaliditet

Personer med arbetsoförmåga till följd av hälsoproblem. Denna oförmåga kan vara delvis,

vilket innebär att permanent invaliditet kan röra dels personer som har fått förtidspension av hälsoskäl, dels arbetstagare med en kronisk sjukdom eller skada.

Personalomsättning

Omsättningen av personal under stabila sysselsättningsvillkor – dvs. undantaget effekterna av ökat eller minskat personalbehov hos företaget och undantaget säsongsmässiga variationer vad gäller sysselsättning. I de flesta fall mätt genom det antal anställda som säger upp som en procent av arbetsstyrkan.

Som en hälso- och säkerhetsvariabel bör personalomsättningsnivån jämföras med en "normal" nivå eller med ett realistiskt mål för företaget. En överdriven personalomsättning kan endast betraktas som en kostnad på företagsnivå.

Produktivitet

Produktionsvolymen per enhet. Arbetsproduktivitet (produktion per timme) används oftast vid internationella jämförelser, men kapitalproduktivitet, t.ex. mätt genom kapitalutnyttjandegraden kan också mätas. Produktiviteten kan mätas i enheter och i monetära värden.

Investeringsavkastning

En indikator som används vid kostnadsnyttoanalyser (mest på företagsnivå) för

att jämföra betalningsflöden (inkomst och utgift) i samband med projekt, investeringar eller politik. Denna indikator inbegriper tidseffekten.

Socioekonomiska kostnader

Inom ramen för sjukdomskostnader är socioekonomiska kostnader de totala välfärdsluster som är den oönskade biprodukten av de ekonomiska processerna (yttre faktorer). Socioekonomiska kostnader kan inbegripa korrigerande kostnader i hälsosystemet, potentiella produktionsförluster på arbetsmarknaden eller i hushållsproduktion och mänskliga kostnader. Om socioekonomiska kostnader kan undvikas kan de användas för att kvantifiera den positiva sidan i en kostnadsnyttoanalys.

Villighet att betala

En metod för att bedöma varor som inte har något marknadspris, för det mesta använt för att värdera miljövaror, säkerhet och hälsa. Om befolkningen är helt på det klara med riskerna och konsekvenserna av dessa visar de flesta undersökningar att de är villiga att betala mer för att undvika en risk, i jämförelse med de direkta ekonomiska förluster de sannolikt kommer att lida. Villighet att betala uppskattas genom intervjuer och enkäter ("eventualitetsvärdering").

Arbetsrelaterad sjukdom

Sjukdomar som (delvis) har sin grund i arbetsförhållandena.

FÖRKORTNINGAR

AAA *Association d'Assurance contre les Accidents* (förbundet för olycksfallsförsäkring, Luxemburg)

ANACT *Agence nationale pour l'amélioration des conditions de travail* (nationella byrån för förbättring av arbetsvillkoren, Frankrike)

AUVA *Allgemeine Unfallversicherungsanstalt* (allmänna olycksfallsförsäkrings-institutionen, Österrike)

BAUA *Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin* (institutionen för arbetarskydd och arbetar medicin, Tyskland)

CBA Kostnadsnyttoanalys (*cost-benefit analysis*)

CNAM *Caisse nationale d'assurance maladie* (nationella sjukförsäkringskassan, Frankrike)

CRAM *Caisses régionales d'assurance de maladie* (regionala sjukförsäkringskassor, Frankrike)

DWES Danska arbetsmiljötjänsten

ECU Europeiska valutaenheten

EUROSTAT Europeiska gemenskapernas statistikkontor

FACT *Fonds pour l'amélioration des conditions de travail* (byrån för förbättring av arbetsmiljön, Frankrike)

BNP Bruttonationalprodukt

HSE Health and Safety Executive (arbetarskyddsstyrelsen, Förenade kungariket)

IKA Socialförsäkringsinstitutionen (Grekland)

INAIL Istituto Nazionale per l'Assicurazione contro gli Infortuni sul Lavoro (nationella försäkringsinstitutionen för arbetsolyckor, Italien)

ITACA Istituto per la Trasparenza, l'Aggiornamento e la Certificazione degli Appalti (institutionen för insyn, uppdatering och certifiering av kontrakt, Italien)

NACE *Nomenclature générale des activités économiques dans les états membres* (Allmän näringsgrensindelning inom Europeiska gemenskapen)

NIA TNO Arbetsmiljöinstitutionen/ Organisationen för tillämpad vetenskaplig forskning, Nederländerna

OSH Arbetarskydd (occupational safety and health)

SHAPE Safety & Health and Performance and Enterprises (säkerhets- och hälsoinsatser och företagen)

SMF Små och medelstora företag

SYAE Arbetarskyddsrådet (Grekland)

TDC Technological Development Centre (tekniska utvecklingscentret)

TSR Työsuojelurahasto (Finska arbetsmiljöfonden)

European Agency for Safety and Health at Work

Gran Vía, 33. 48009 Bilbao - Spain

Tel.: 94 - 479 43 60

Fax: 94 - 479 43 83

<http://www.eu-osa.es>

e-mail: information@eu-osa.es

ISBN 92-828-4174-X

9 789282 841747